

معاونت اکتشاف

مدیریت خدمات اکتشاف

گروه ژئوفیزیک

اکتشاف پتانس با استفاده از

روش مغناطیس سنجی و گرانی سنجی

در منطقه آجی چای (آذربایجان شرقی)

و قره آغاج (استان زنجان)

سید ابوالحسن رضوی

فیروز جعفری

سال ۱۳۸۷

فهرست مطالب

فصل اول

کلیات

۴	۱-۱- مقدمه.....
۵	۲-۱- هدف از انجام مطالعات.....
۵	۳-۱- موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه
۷	۴-۱- زمین‌شناسی منطقه
۷	۴-۱-۱- زمین‌شناسی محدوده آجی‌چای
۹	۴-۱-۲- زمین‌شناسی محدوده قره‌آغاج

فصل دوم

مطالعات ژئوفیزیک در منطقه مورد مطالعه

۱۲	۱-۲- تئوری روش گرانی‌سنجدی.....
۱۴	۱-۱-۲- مراحل مطالعات گرانی‌سنجدی
۱۴	۲-۱-۲- معرفی دستگاه اندازه گیری
۱۵	۳-۱-۲- نحوه پیمایش و اندازه گیری
۱۹	۴-۱-۲- تصحیح اطلاعات گرانی‌سنجدی
۱۹	۴-۱-۱-۲- تصحیح دریفت روزانه.....
۲۰	۴-۱-۲-۲- تصحیح هوای آزاد
۲۱	۴-۱-۳-۲- تصحیح بوگر.....
۲۲	۴-۱-۴-۲- تصحیح زمینگان (Terrain)
۲۳	۵-۱-۲- پردازش اطلاعات گرانی‌سنجدی.....
۲۴	۲-۲- تئوری روش مغناطیس سنجدی
۲۷	۲-۲-۱- روش‌های تحلیل و تفسیر داده‌های میدان مغناطیسی
۲۸	۲-۲-۲- دستگاه اندازه گیری
۲۹	۳-۲- نحوه پیمایش
۲۹	۳-۱-۲- محدوده آجی‌چای
۳۲	۳-۲-۲- محدوده قره‌آغاج

فصل سوم

بررسی نتایج

۳-۱-بررسی نتایج در محدوده آجی چای.....	۳۴
۳-۱-۱- مطالعه گرانی سنگی در محدوده آجی چای.....	۳۴
۳-۱-۲- مطالعه مغناطیس سنگی در محدوده آجی چای.....	۴۳
۳-۲- بررسی نتایج در محدوده قره آغاج.....	۵۰
۳-۲-۱- مطالعه گرانی سنگی در محدوده قره آغاج.....	۵۰
۳-۲-۲- مطالعه مغناطیس سنگی در محدوده قره آغاج.....	۵۶
۴- نتیجه گیری.....	۶۴
۴-۱- محدوده آجی چای	۶۴
۴-۲- محدوده قره آغاج	۶۵
۵- تشكر و قدر دانی	۶۶
۶- پیوست (داده‌ها)	۶۷
۶-۱- داده‌های روش گرانی سنگی	۶۷
۶-۱-۱- داده‌های روش گرانی سنگی در محدوده آجی چای	۶۷
۶-۱-۲- داده‌های روش گرانی سنگی در محدوده قره آغاج	۶۹
۶-۲- داده‌های روش مغناطیس سنگی	۷۲
۶-۲-۱- داده‌های روش مغناطیس سنگی در محدوده آجی چای	۷۲
۶-۲-۲- داده‌های روش مغناطیس سنگی در محدوده قره آغاج	۷۳

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

به درخواست معاونت محترم اکتشاف سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، عملیات ژئوفیزیک به روش گرانی سنگی و مغناطیس سنگی در منطقه قره آغاج و آجی چای واقع در استان زنجان به منظور اکتشاف پtas انجام گردید. بدین منظور طی حکم شماره ۳۳۸۹ در آذر ماه ۱۸۵ اکیپ ۲ نفره متشكل از آقایان فیروز جعفری به عنوان کارشناس و ابراهیم ترک به عنوان تکنسین جهت انجام برداشت‌های مغناطیس سنگی در محدوده آجی چای و سپس طی حکم ۴۴۴۹ در اسفند ماه ۱۸۵ اکیپ دو نفره‌ای متشكل از آقایان فیروز جعفری و حسین ایرانشاهی جهت انجام برداشت‌های مغناطیس سنگی در محدوده قره آغاج حضور یافتند. همچنین طی احکام شماره ۵۱۵، ۳۳۹۲ آذر ماه ۸۵ و اردیبهشت ماه ۸۶ آقایان سید ابوالحسن رضوی به عنوان کارشناس و فرامرز الهوردی به عنوان تکنسین در ۲۰ ماموریت ۲۰ روزه جهت انجام مطالعات گرانی سنگی به ترتیب به محدوده آجی چای و سپس قره آغاج اعزام شدند.

در این ماموریت جمعاً ۱۴۶۴ ایستگاه با روش مغناطیس سنگی و ۲۵۱ ایستگاه با روش گرانی سنگی در دو محدوده برداشت گردید.

۲-۱- هدف از انجام مطالعات

هدف از انجام مطالعات گرانی سنجی در منطقه تعیین محدوده‌های با چگالی کم می‌باشد. از آنجاییکه گنبدهای نمکی دارای چگالی کمی می‌باشند، با این روش می‌توان حتی حضور یک گنبد نمکی را در عمق نیز تشخیص داد.

با توجه به اینکه گنبدهای نمکی نسبت به سایر تشکیلات زمین‌شناسی خواص دیامغناطیس دارند، لذا با استفاده از روش مغناطیس‌سنجدی می‌توان به شناسایی بخش‌هایی که دارای مغناطیس پایین‌تری نسبت به سایر بخش‌های مجاور می‌باشد، اقدام نمود. با تلفیق نتایج مغناطیس‌سنجدی و گرانی‌سنجدی (که روش اصلی جهت شناسایی گنبدهای نمکی می‌باشد) می‌توان موقعیت گنبدهای نمکی را بهتر تعیین کرد.

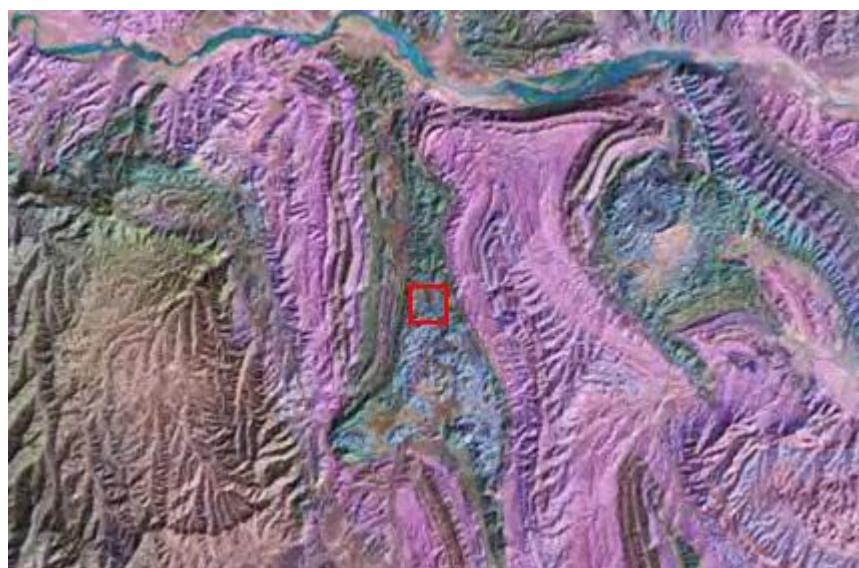
۳-۱- موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

از نظر موقعیت جغرافیایی محدوده آجی‌چای در استان آذربایجان شرقی قرار دارد. برای دسترسی به محدوده مورد مطالعه با ادامه مسیر در اتوبان زنجان – تبریز بعد از سه راه سرچم به مسافت ۲۵ کیلومتر و پس از گذر از روستای دادلی به محدوده مورد نظر که در قسمت جنوب روستای حلاج قرار دارد، می‌رسیم.

محدوده قره‌آغاج از نظر موقعیت در جنوب منطقه آجی‌چای قرار دارد ولی راه دسترسی آن از جاده آسفالت‌ای است که از اتوبان زنجان منشعب شده و پس از عبور از چند روستا از جمله مشمپا به قره‌آغاج می‌رسد. این راه در ادامه از جنوب به پری و سپس به انگوران می‌رسد. مسیر غربی نیز به خیرآباد و آغلاغ می‌رود.

نقشه شماره ۱ - موقعیت جغرافیایی محدوده آجی چای و قره آگاج (نقاط آبی رنگ)

تصویر شماره ۱- محدوده آجی چای بر روی عکس ماهواره‌ای

تصویر شماره ۲- محدوده قره آغاج بر روی عکس ماهواره‌ای

۱-۴- زمین‌شناسی منطقه

۱-۴-۱- زمین‌شناسی محدوده آجی‌چای^۱

این محدوده در جنوب میانه (شمال ماهنشان) در استان آذربایجان شرقی و در زون ساختاری ایران مرکزی و در جنوب نقشه ۱/۱۰۰۰۰۰ زمین‌شناسی میانه قرار دارد. این محدوده شامل رسوبات مارنی، ماسه سنگی و کنگلومرایی به همراه رسوبات تبخیری است که به علت داشتن رخساره‌های سست در معرض فرسایش زیادی قرار گرفته و مورفولوژی پست با دره‌های کم ژرفا و ملایم را ساخته است. مختصات چهار گوش

محدوده به صورت زیر است:

A : 37° 10' 30" N -47° 35' 00" E

B : 37° 10' 30" N -47° 41' 00" E

C : 37° 08' 00" N -47° 41' 00" E

D : 37° 08' 00" N -47° 35' 00" E

و سعت محدوده در حدود نیم کلیومتر مربع می‌باشد. واحدهای زمین‌شناسی محدوده به شرح ذیل می‌باشند:

^۱. اقتباس از گزارش زمین‌شناسی آقای مهندس رواقی

• **واحد ژیپس Mg:** این واحد شامل رسوبات گچ است. ژیپس‌ها اغلب به صورت متناوب با مارن‌ها

می‌باشند و گاه به علت فشار به حالت توده‌ای از دل مارن‌ها بیرون زده است ژیپس‌ها به شدت تکتونیزه هستند.

• **واحد مارنی Mm:** این واحد شامل مارن خاکستری و قرمز همراه با لایه‌هایی از ماسه سنگ و

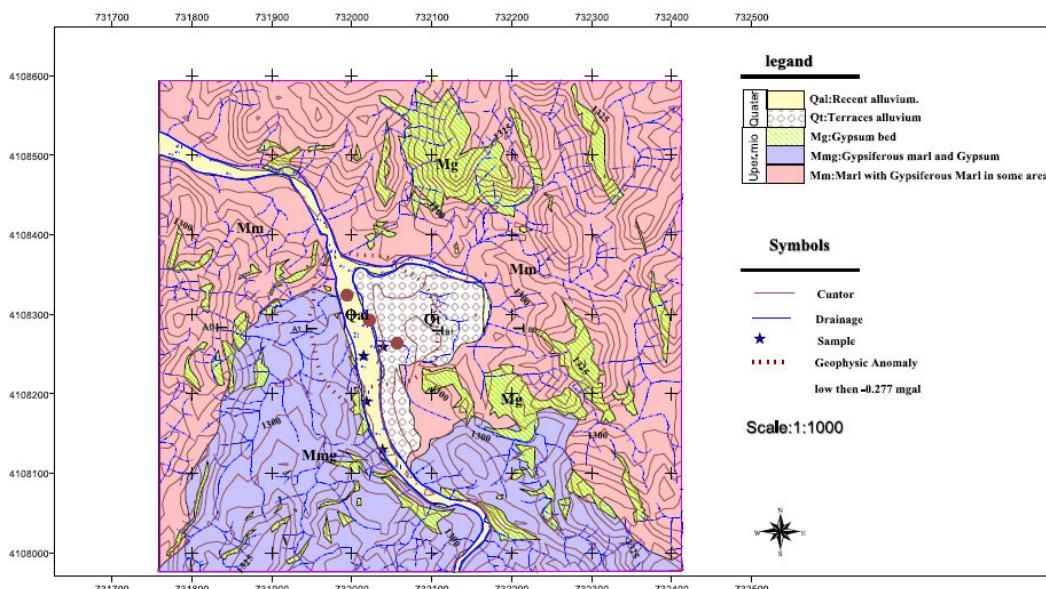
ژیپس می‌باشد در این واحد مقدار ژیپس نسبت به واحدهای کمتر است. افزون بر گچ آثاری از نفوذ نمک نیز در این مارن‌ها دیده می‌شود. برونزدهای این واحد به خاطر مارنی بودن دارای مورفولوژی هموار و تپه ماهوری است این واحد بیشترین سطح محدوده را پوشش می‌دهد.

• **واحد کنگلومرایی QT:** این واحد کنگلومراتیک با قطعات کاملاً گرد شده با ابعاد مختلف از چند

سانتیمتر به چند دسیمتر می‌باشد. جنس قطعات بیشتر ژیپس و قطعات ماسه‌ای و .. است.

• **واحد مارن ژیپس‌دار Mmg:** این واحد شامل تناوب مارن‌های رنگارنگ به رنگ قرمز

خاکستری تا کرم روشن می‌باشد که ما بین آنها لایه‌های ژیپس نیز دیده می‌شود. این واحد در جنوب محدوده گسترش دارد.

نقشه شماره ۲- نقشه زمین‌شناسی محدوده آجی چای

۱-۴-۲- زمین‌شناسی محدوده قره آغاج^۱

این گنبد در قسمت شمال غرب شهر ماہنشان در استان زنجان و قسمت غرب روستای قره آغاج بالا به مختصات ۳۶ ۵۶ ۴۷-۴۷ ۲۸ قرار دارد. رخمنون دیگری در فاصله یک کیلومتری جنوب رخمنون اول، در حاشیه رودخانه قلعه چای به مختصات ۳۶ ۵۶ ۵۳-۴۷ ۲۹ ۰۷ واقع شده است.

بعد از تهیه نقشه توپو گرافی ۱/۱۰۰۰ منطقه بوسیله گروه نقشه برداری سازمان زمین‌شناسی، نقشه زمین‌شناسی آن با این مقیاس به مساحت یک کیلومتر مربع تهیه گردید. رخمنون واحدها در منطقه به ترتیب

زمانی عبارتند از:

• واحدهای میوسن:

○ واحد مارنی M^m : این واحد مارنی به سن میوسن بیشتر محدوده نقشه زمین‌شناسی را به

خود اختصاص داده است. این واحد به صورت پوششی واحدهای دیگر را در بر گرفته است و در قسمت جنوب محدوده گسترش وسیع تری دارد. این مارن‌ها دارای رنگ سبز - قهوه‌ای هستند که بر روی واحدهای پایینی به صورت ناهمساز قرار گرفته‌اند. این مارن‌ها مربوط به بخش M_1 سازند قرمز بالایی است.

○ واحد مارن ژیپس دار M^{mg} : در بخش‌های شمال شرقی - شمال غربی محدوده در

اطراف رخمنون نمک، مارن‌هایی وجود دارد که به علت داشتن گچ زیاد به عنوان واحد جداگانه در نظر گرفته شد. این گچ‌ها به صورت پراکنده در داخل مارن‌ها قرار داشت و امکان تفکیک به صورت لایه جداگانه وجود نداشت. این واحد نیز دارای سن میوسن و مربوط به بخش M_1 سازند قرمز بالایی است.

^۱. اقتباس از گزارش زمین‌شناسی آقای مهندس رواقی

○ **واحد ژیپس M^g** : این واحد ژیپسی به صورت تیغه‌های پراکنده در کل محدوده دیده

می‌شوند. این تیغه‌ها و شیب‌های مختلفی را در منطقه نشان می‌دهند. این ژیپس‌ها به شکل بلوری سفید هستند و اغلب آغشته‌گی‌هایی را نیز با اکسید آهن نشان می‌دهند. این واحد نیز دارای سن میوسن است.

○ **واحد نمک S**: این واحد در قسمت شمال محدوده رخنمون دارد. توده نمک هالیت به

رنگ سفید تا خاکستری می‌باشد و هیچ نوع بهم ریختگی در لایه‌های نمک مشاهده نمی‌گردد و روند خاصی را نشان نمی‌دهد. این توده نمک قبلًاً معدنکاری شده است.

• **واحد پلیوسن - پلیوستوسن:**

○ **واحد کنگلومرایی - رسی Q^{pc}** : در قسمت مرکز محدوده رسوبات گنگلومرایی - رسی

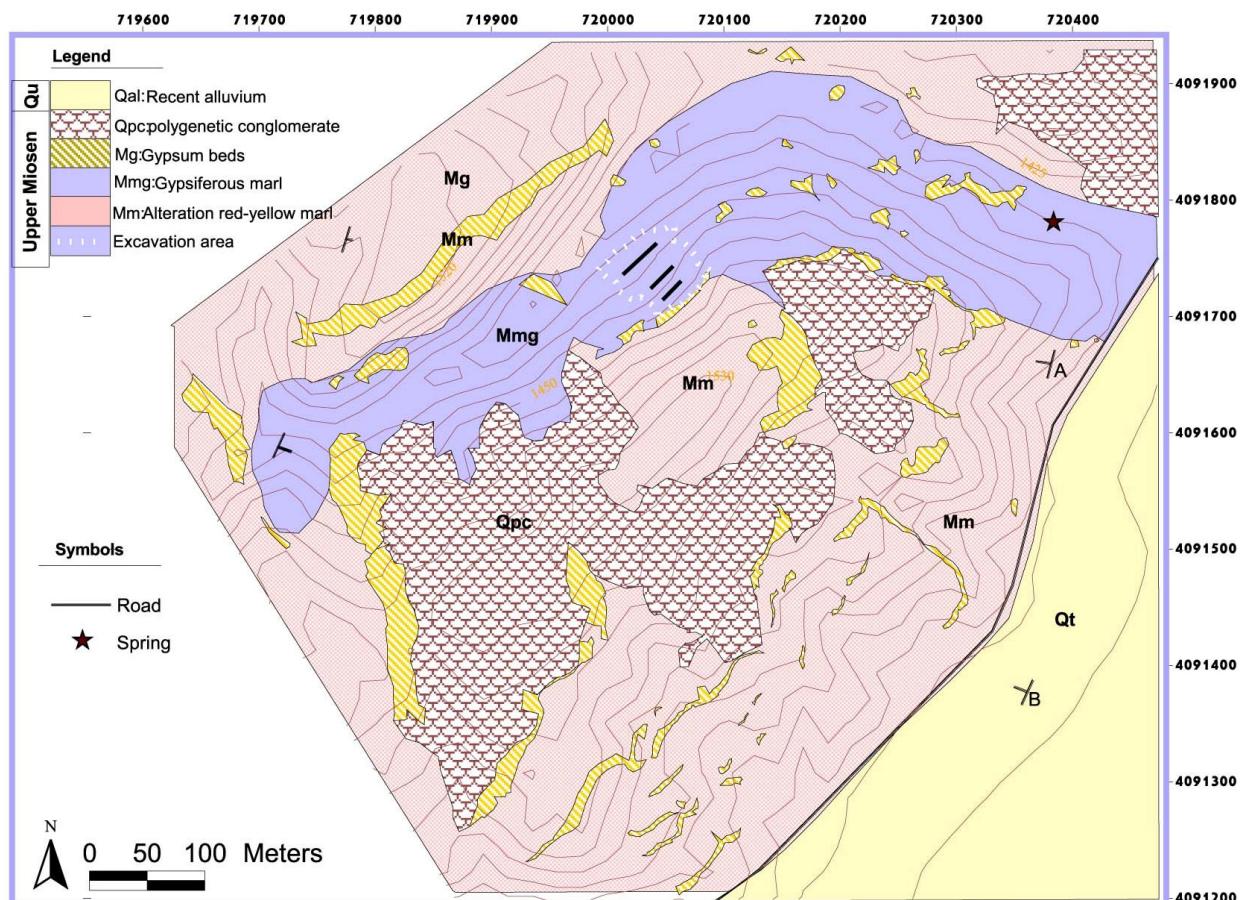
با شیب کم و بطور ناهمساز بر روی رسوبات مارنی و سنگ‌های قدیمی تر قرار گرفته است که دارای رخساره دریاچه‌ای - سیلانی بوده و به احتمال هم ارز سازند هزاردره در البرز است.

بخش‌های کنگلومرایی دارای قطعات خیلی کم گرد شده با اندازه متفاوت از سنگ‌های آتشفسانی میوسن و سنگ‌های دگرگونی قدیمی می‌باشد. این واحد دارای سن پلیوسن -

پلیوستوسن است.

• **رسوبات کواترنری**: این رسوبات که در قسمت شرق و جنوب شرق محدوده گسترش دارند شامل

رسوبات آبرفت‌های جوان رودخانه‌ای می‌باشند که در بعضی قسمت‌های آن کشاورزی صورت می‌گیرد.

نقشه شماره ۳- نقشه زمین‌شناسی محدوده قره‌آجاج

فصل دوم

مطالعات ژئوفیزیک در منطقه مورد مطالعه

۱-۱- تئوری روش گرانی سنجی

گرانی سنجی روشی است که در آن میدان گرانی یا جاذبه زمین اندازه گیری می‌شود. اصول کار دستگاه گرانی سنج بر اصل قانون جاذبه نیوتون استوار است. بطور اختصار ساختمان دستگاه گرانی سنج از یک فنر حساس و یک وزنه که مجموعاً در محفظه ای خالی از هوا و در محیط خلاء قرار گرفته تشکیل شده است. تمام اجرام پیرامون وزنه دستگاه طبق قانون نیوتون نیروی جاذبه ای مطابق با فرمول زیر بر آن وارد می‌سازد:

$$F = K \cdot m / r^2$$

که در آن F نیروی جاذبه بر حسب نیوتون ، m جرم بر حسب کیلو گرم، r فاصله جرم با مرکز کره زمین و K ضریب ثابت جهانی گرانش است.

با این ترتیب هنگام اندازه گیری یک ایستگاه توسط گراویمتر در واقع برآیند نیروهای بسیاری از قبیل جرم موجود در زیر دستگاه ، جرم موجود در اطراف ایستگاه و حتی اثر جاذبه کره ماه بر دستگاه (اثر جذر و مدار) را اندازه گیری می‌نماییم . با استفاده از محاسبات ریاضی میتوان اثر هر یک از نیروها را بر وزنه دستگاه گراویمتر محاسبه نمود.

مهتمترین نیروهای موثر بر دستگاه گراویمتر عبارتند از:

- اثر نیروی جاذبه کره ماه (اثر جذر و مدار)
- فاصله ارتفاعی دستگاه گراویمتر از سطح زئوئید یا سطح دریا یا یک ایستگاه مبنا (اثر هوای آزاد)
- اثر برآیند نیروی گریز از مرکز و جاذبه زمین (اثر عرض جغرافیایی)
- اثر جرم موجود یا غیر موجود در زیر دستگاه (اثر بوگر)

- اثر ایزوفستازی

- اثر جرم کوهها و نبود جرم کوهها (دره ها) در اطراف دستگاه گراویمتر (اثر توپوگرافی)

- اثر خطای فیزیکی داخل دستگاه مربوط به کشش فنر (اثر دریفت)

مطالعات گرانی سنجی بطور کلی به دو منظور مختلف انجام میشود. بعضی از مطالعات گرانی سنجی به منظور مطالعات زمین شناختی در مقیاسهای کوچک و ابعاد وسیع به منظور تعیین طاقدیسهای وناودیسهای بزرگ، شکل و ضخامت پوسته کره زمین واين قبیل مطالعات انجام میگیرد که معمولا مقیاس چنین مطالعاتی ۱:۵۰۰۰ یا کوچکتر خواهد بود. در این نوع مطالعات میباشد اثر تمامی نیروهای یاد شده را محاسبه نمود.

برخی مطالعات گرانی سنجی به منظور اکتشاف مواد معدنی صورت میگیرد، در این قبیل مطالعات مقیاس از ۱:۵۰۰۰ بزرگتر و معمولا ۱:۲۰۰۰، ۱:۵۰۰، ۱:۱۰۰ و گاه ۱:۵۰ میباشد. بدیهی است در این گونه مطالعات اثرات ایزوفستازی و اثر عرض جغرافیایی برای تمامی ایستگاههای اندازه گیری بسیار جزیی و قابل صرفنظر خواهد بود. در خصوص نحوه محاسبه هر یک از اثرات یاد شده در همین فصل توضیحات لازم داده خواهد شد.

اصول کار در مطالعات گرانی سنجی به منظور اکتشافات معدنی اغلب تعیین چگالی در منطقه مورد مطالعه است. برای حصول چنین امری میباشد اثر کلیه نیروهای موثر بر دستگاه را محاسبه و تفکیک نمود، این کار که به تصحیحات گرانی سنجی موسوم است میباشد برای هر یک از ایستگاهها جداگانه محاسبه گردد. با حذف نیروهای مزاحم و یا اضافه نمودن نیروهای لازم بر حسب میلی گال به اعداد اندازه گیری شده به هر ایستگاه سرانجام تغییرات نیروی جاذبه بر اثر تغییرات چگالی تشکیلات زمین شناسی در منطقه بدست میاید. بدیهی است وجود نقشه زمین شناسی منطقه با مقیاس مناسب قبل از مطالعات گرانی سنجی بسیار لازم و ضروری است و عملیات ژئوفیزیک میتواند به حل ابهامات مسائل زمین شناسی و معدنی در لایه های زیر سطحی که امکان

رویت آن در سطح توسط زمین شناسان میسر نیست کمک نماید. (از قبیل گسلهای مدفون در زیر آبرفت ، گسترش مواد معدنی زیر سطحی و ...)

۱-۱-۱- مراحل مطالعات گرانی سنجی

مراحل مطالعات گرانی سنجی به شرح زیر می باشد:

- عملیات نقشه برداری به منظور تعیین مختصات دقیق هر ایستگاه در سیستم UTM و تعیین دقیق ارتفاع نقاط با دقت یک سانتیمتر.
- اجرای برداشت های صحرائی بر روی ایستگاه های گرانی سنجی.
- اعمال تصحیحات لازم و پردازش اطلاعات خام گرانی.
- تعبیر و تفسیر نتایج بدست آمده.

۲-۱-۲- معرفی دستگاه اندازه گیری

دستگاه اندازه گیری مورد استفاده در این مطالعات ، دستگاه گرانی سنج CG3 Autograv مدل 3

ساخت شرکت کانادایی Scintrex بود. از مهمترین خصوصیات این دستگاه می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- دقت اندازه گیری تا ۰/۰۰۵ میلی گال.
- داری حافظه ای از نوع Solid State به ظرفیت ۴۸ کیلوبایت جهت ثبت میزان گرانی اندازه گیری شده در هر ایستگاه به همراه بسیاری از اطلاعات جانبی مورد نیاز از قبیل شماره خط ، شماره ایستگاه ، ساعت ، دققه و ثانیه اندازه گیری ، تاریخ ، ارتفاع دستگاه تراز یابی شده هر ایستگاه ، طول و عرض جغرافیائی ، میزان تصحیح جزر و مدو سایر اطلاعات جانبی دیگر.

- دارای برنامه نرم افزاری جهت تصحیح خود کار اثر جزر و مد در هر ایستگاه همزمان با اندازه گیری در آن ایستگاه.
- دارای ضریب دریفت به منظور تصحیح خطای ناشی از دریفت دستگاه و در نتیجه عدم اعمال خطای دریفت در اندازه گیریها بصورت دستی.
- صفحه نمایشگر LCD جهت رویت اعداد اندازه گیری شده، شماره ایستگاه، شماره خط و ...
- تعویض شماره هر ایستگاه به طور خودکار پس از اندازه گیری ایستگاه قبلی، این امر اشتباه احتمالی ناشی از عدم درج صحیح شماره ایستگاه به صورت دستی را به حداقل ممکن کاهش میدهد.
- دارای پورت تخلیه اطلاعات موجود در حافظه به رایانه.
- امکان تنظیم تعداد اندازه گیریهای مورد نیاز در هر ایستگاه. معمولاً دستگاه را برای ۱۲۰ بار اندازه گیری نیروی جاذبه در هر ایستگاه تنظیم می‌نمایند.
- تشخیص میزان خطای ممکن در هر قرائت و اعمال آن به اعداد اندازه گیری شده به صورت خودکار. دستگاه به طور خودکار از تمامی اندازه گیریهای انجام شده در یک ایستگاه معدل گیری نموده و بر اساس انحراف معیار اعداد اندازه گیری شده نهایتاً یک عدد بعنوان میزان نسبی (نه مطلق) شدت میدان جاذبه زمین در آن ایستگاه را ثبت مینماید.

۱-۳-۳- نحوه پیماش و اندازه گیری

برداشت‌های گرانی سنجی نسبت به سایر برداشت‌های ژئوفیزیکی به کار برده شده در اکتشاف معدن از پرهزینه ترین و در نتیجه گرانترین روش ژئوفیزیکی به حساب می‌آید. از مهمترین علل آن می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

تصویر شماره ۳. نمایی از دستگاه گرانی سنج مدل CG3 بر روی سه پایه کوتاه

الف - نیاز به عملیات نقشه برداری به منظور تعیین ارتفاع دقیق در حد یک سانتیمتر برای هر ایستگاه و نیز

تهیه نقشه توپو گرافی با مقیاسهای بزرگ (۱:۱۰۰۰ یا ۱:۵۰۰۰) برای انجام تصحیحات توپو گرافی نزدیک.

ب - گران قیمت بودن دستگاه اندازه گیری.

ج - راندمان بسیار پایین نسبت به سایر روش‌های ژئوفیزیک به دلیل حساسیت دستگاه و تغیرات جزئی

میدان جاذبه و در نتیجه نیاز به اعمال دقیق بسیار بالا هنگام اندازه گیریهای صحراوی.

برای حصول اطمینان از دقیقیت کار علاوه بر اینکه خود دستگاه در هر ایستگاه بین ۵۰ تا ۱۲۰ بار اندازه

گیری می‌نماید مع الوصف حداقل ۳ بار و گاه ۶ تا ۷ بار مجدداً این دوره ۵۰ تا ۱۲۰ بار اندازه گیری را تکرار

می نمائیم از سوی دیگر موقعیت هر ایستگاه نیز در سیستم مختصات UTM تعیین می گردد به گونه ای که هر ایستگاه علاوه بر مشخصات قراردادی شبکه (شماره خط و شماره ایستگاه) دارای مختصات X, Y و Z خواهد بود.

قبل از شروع اندازه گیری می باشد:

الف - از تنظیم بودن دستگاه (نداشتن دریفت طی ۲۴ ساعت) اطمینان حاصل کرد.

ب - تعیین ایستگاهی در منطقه بعنوان ایستگاه ثابت جهت کنترل دریفت دستگاه حین برداشتهای صحراei.

در مورد اول ابتدا طول و عرض جغرافیایی منطقه و اختلاف ساعت محلی با گرینویچ (۳/۵) ساعت و تاریخ و ساعت و دقیقه و ثانیه را دقیقاً به دستگاه گرانی سنج وارد می نماییم، سپس محلی را در کمپ بدور از تردد و لرزش انتخاب می نماییم و دستگاه را حول محور X و Y کاملا تراز نموده و در حالت ایستگاه ثابت (Cycling Mode) قرار داده و دستگاه را به گونه ای تنظیم مینماییم که هر پانزده دقیقه یکبار به طور خود کار روشن و شروع به اندازه گیری نماید . با توجه به اینکه تصحیح جذر و مد نیز برای هر اندازه گیری انجام میگیرد لذا اختلاف اعداد اندازه گیری شده طی ۲۴ ساعت بر روی یک ایستگاه نباید از ± 0.03 میلی گال تجاوز نماید. چنانچه اختلاف اولین و آخرین قرائت طی ۲۴ ساعت بیش از حد مجاز بود میباشد با استفاده از فرمول ویژه ای ضریب دریفت جدید رامحاسبه واعمال نمود و مجددا ۲۴ ساعت دیگر دستگاه را تست نمود، گاه برای تنظیم دقیق دستگاه تا سه روز نیز زمان سپری خواهد شد اما به هر حال باید توجه داشت هیچگاه نباید با دریفت غیر مجاز شروع به برداشتهای صحراei نمود.

در مورد دوم هر چقدر دستگاه در حالت ثابت دقیق اندازه گیری نماید باز هم هنگام برداشتهای صحراei عواملی نظیر حمل و نقل ، ضربه های غیر پیش بینی شده ، اختلاف حرارت در طول روز ، تغییر فشار هوا در اثر تغییرات ارتفاعی دستگاه و ... سبب بروز خطای گاه بیش از حد استاندارد میشود. بنا بر این ایستگاهی بعنوان

مبنای جهت کنترل دریفت دستگاه در منطقه مورد مطالعه احداث گردد. ایستگاه باید از هر حیث کاملاً آرام باشد.

در جای کم رفت و آمد و بدور از اغتشاشات اطراف، معمولاً این ایستگاه را یا با بتن ریزی و یا بر روی تخته

سنگهای ریشه دار منطقه انتخاب می‌کنند.

ارتفاع کف دستگاه گراویتی متر تا سطح فوکانی ایستگاه مبنای را با متر به طور دستی اندازه گیری می‌کنیم و در هر بار که به این ایستگاه مراجعه می‌کنیم می‌بایست ارتفاع کف دستگاه با سطح ایستگاه مبنای را مجدداً کنترل کنیم و دستگاه را به گونه‌ای تراز کنیم که ارتفاع مذکور ثابت بماند.

پس از انجام مراحل فوق کار اندازه گیری ایستگاه‌های شبکه شروع می‌گردد، معمولاً در شیوه‌های تند از سه پایه بلند و در شیوه‌های ملایم از سه پایه کوتاه استفاده می‌گردد. پس از استقرار سه پایه بر روی ایستگاه و استقرار

دستگاه گرانی سنج بر روی سه پایه، دستگاه توسط پیچهای سه پایه حول محور X و Y در محدوده بین $10 \pm 10 \text{ arc.sec}$ کاملاً تراز می‌شود آنگاه با کنترل شماره ایستگاه و شماره خط اندازه گیری آغاز می‌گردد، سپس ارتفاع کف دستگاه را تا روی میخ ایستگاه با متر و به صورت دستی با دقیقیت $5/0 \pm 0.5 \text{ سانتیمتر}$ اندازه گیری نموده و به همراه عدد گرانی اندازه گیری شده در آن ایستگاه به حافظه دستگاه می‌سپاریم.

اگر در پایان هر دوره برداشت‌های صحرائی میزان دریفت از $0.03 \text{ میلی}^{\circ}$ می‌باشد یا کمتر بود می‌بایست میزان دریفت با توجه به کل مدت زمان برداشت‌های صحرائی و ساعت اندازه گیری بر روی ایستگاهها، محاسبه و سرشکن گردد، چنانچه میزان دریفت از $0.08 \pm 0.08 \text{ بیشتر}$ باشد کلیه برداشت‌های صحرائی آن روز تکرار می‌گردد.

در پایان هر روز برداشت‌های صحرائی، اطلاعات موجود در حافظه دستگاه توسط رابط RS232 و نرم افزار مخصوص به رایانه انتقال می‌یابد و حافظه دستگاه پاک می‌گردد تا برای برداشت‌های روز بعد آماده باشد. هر روز یک یا دو ایستگاه از روز قبل را نیز به منظور کنترل دقیقترا اندازه گیری مینماییم.

۱-۴-۲- تصحیح اطلاعات گرانی سنگی

همانگونه که در ابتدای این فصل در بخش ۱-۲ اشاره شد نیروهای جاذبه متعددی بصورت مثبت یا منفی در هر ایستگاه بر وزنه دستگاه گراویتی متر اثر میگذارند. در این منطقه با توجه به ابعاد نسبتاً کوچک محدوده مورد مطالعه از انجام تصحیحات عرض جغرافیائی و تصحیح اثر ایزوفستازی صرف نظر میگردد. تصحیحات انجام شده بر روی اعداد قرائت شده توسط دستگاه گرانی سنگی بشرح ذیل میباشند:

۱-۴-۱- تصحیح دریفت روزانه

همانگونه که قبلاً نیز اشاره شد دستگاه گراویتی متر با اعمال ضربی به نام ضربی دریفت هنگام اندازه گیری هر ایستگاه میزان دریفت ناشی از اثرات فیزیکی وارد بر دستگاه را جبران مینماید، مع الوصف قبل از هر گونه تصحیحی میباشد با کنترل اعداد بدست آمده در ایستگاه مبنای میزان دریفت احتمالی را بررسی نمود و در صورت وجود دریفت بیشتر یا کمتر از 0.03% میلی گال از رابطه زیر میزان دریفت را برای ایستگاههای اندازه گیری شده محاسبه و سرشکن نمود:

الف - محاسبه میزان دریفت: با تفریق عدد گرانی اندازه گیری شده در ابتدای هر دوره اندازه گیری بر روی ایستگاه ثابت از عدد گرانی اندازه گیری شده در انتهای هر دوره اندازه گیری بر روی ایستگاه ثابت، میزان دریفت محاسبه میگردد.

ب - تعیین مدت زمان لازم برای ایجاد 0.01% دریفت بر حسب دقیقه: این مدت زمان با تقسیم حاصل ضرب 0.01 در کل مدت زمان اندازه گیری بر میزان دریفت بدست خواهد آمد.

ج - سرشکن نمودن میزان دریفت با توجه به ساعت و دقیقه اندازه گیری در هر ایستگاه.

یکی از نکات بسیار مهمی که هنگام کار با دستگاه گراویتی متر مدل CG3 باید به آن توجه داشت این است که در تمام مدت مأموریت در یک منطقه پس از تنظیم دریفت دستگاه در روز اول، هیچگاه نباید دستگاه

از منبع تغذیه جدا گردد، به عبارتی همواره باید دستگاه روشن باشد چرا که در غیر اینصورت نه تنها اعداد اندازه گیری دچار شیفت زیاد یا کم خواهند شد بلکه مجدداً باید زمانی را صرف تنظیم مجدد ضریب دریفت نمود. در این مرحله و پیش از اعمال تصحیحات دیگر اطلاعات بدست آمده را اصطلاحاً اطلاعات خام یا مشاهده ای می نامند. نکته حائز اهمیت در این قسمت از کار بررسی دقیق اندازه گیری و تصحیح یا حذف خطاهای احتمالی می باشد، چرا که نقشه حاصل از این اطلاعات خام تقریباً منطبق با عکس توپوگرافی می باشد، بنابراین با تطبیق دو نقشه گرانی مشاهده ای و توپوگرافی میتوان دقیق اندازه گیریها را به راحتی کنترل نمود.

لازم به ذکر است که نقشه توپوگرافی مورد نظر نشاندهنده توپوگرافی واقعی منطقه نمی باشد بلکه فقط نشاندهنده توپوگرافی نقاط برداشت گرانی می باشد و به عبارتی در این نقشه عوارض زمین در بین نقاط برداشت محسوب نگردیده است. اصطلاحاً به این نقشه، نقشه توپوگرافی ایستگاههای گرانی سنجی می گویند.

۱-۲-۴-۲- تصحیح هوای آزاد

میزان شدت جاذبه در هر ایستگاه شدیداً متاثر از ارتفاع آن ایستگاه است. از آنجا تیکه بررسیهای گراویتی متري به منظور اکتشاف مواد معدنی صرفاً بررسیهای نسبی بین ایستگاهها میباشد و نه تعیین میزان جاذبه مطلق لذا میتوان به سادگی ارتفاع یکی از ایستگاهها را مبنای قرار داد و اختلاف ارتفاع سایر ایستگاهها را نسبت به آن محاسبه نمود.

از رابطه زیر میزان تصحیح هوای آزاد برای هر یک ایستگاهها بر حسب میلی گال محاسبه میگردد :

$$g_{\text{Free Air}} = -0.3086 \times \Delta H$$

ΔH = تغییرات ارتفاع بر حسب متر

میزان تصحیح هوای آزاد برای ایستگاههایی که بالاتر از ایستگاه مبنای قرار دارند افزوده و برای ایستگاههایی که در پایینتر از ایستگاه مبنای قرار دارند کاسته میگردد.

۱-۴-۳- تصحیح بوگر

از دیگر تصحیحاتی که بر روی اعداد گرانی انجام میشود، تصحیح بوگر در واقع اثر جرم موجود یا اثر عدم وجود جرم را در حد فاصل ارتفاع ایستگاه تا سطح مبنای محاسبه مینماید، میزان این تصحیح بر حسب میلی گال از طریق رابطه زیر حاصل می‌گردد:

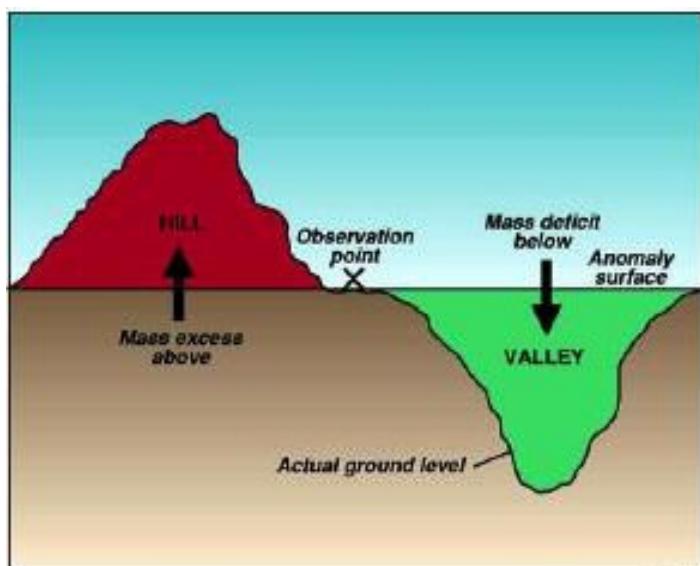
$$g_{\text{Bouger}} = 0.0419 \times d \times \Delta H$$

در این رابطه g_{Bouger} میزان تصحیح بوگر بر حسب میلی گال

d = چگالی بر حسب گرم بر سانتیمتر مکعب

ΔH = اختلاف ارتفاع ایستگاه تا سطح مبنای بر حسب متر

میزان تصحیح بوگر از مقدار گرانی اندازه گیری شده بر روی ایستگاههای که بالاتر از ایستگاه مبنای قرار دارند کاهش و به مقدار گرانی اندازه گیری شده بر روی ایستگاههای که پایینتر از ایستگاه مبنای قرار دارند افزوده میشود.

شکل ۱ : شمایی از اثر کوه و دره بر اندازه گیری‌های گرانی‌سنجی

در این تصحیح چگالی یا همان دانسیته نقش بسیار مهمی در شکل نقشه ایفا می‌کند، به عبارتی دیگر هنگامیکه یک چگالی مشخص را به تمام اندازه گیریها نسبت میدهیم در واقع تغییرات چگالی را در سطح منطقه مورد مطالعه نسبت به آن چگالی مشخص خواهیم سنجید، تغییر چگالی جهت اعمال تصحیح بوگر سبب ایجاد تغییر محسوس در شکل نقشه خواهد شد لذا میبایست در تعیین چگالی مناسب جهت انجام تصحیحات بوگر دقیق زیاد نمود. عموماً دو راه برای تعیین چگالی وجود دارد. نمونه برداری از واحدهای سنگی و زمین شناسی منطقه و تعیین چگالی دقیق در آزمایشگاه و دیگری از طریق اجرای پروفیل نتلتون.

در این مرحله از پردازش اطلاعات پس از تصحیحات هوای آزاد و بوگر، نقشه بدست آمده را اصطلاحاً نقشه آنومالی بوگر ساده^۱ می‌نامند.

(Terrain) زمینگان - ۴-۱-۴- تصحیح زمینگان

این تصحیح نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. معمولاً در گذشته تصحیح زمینگان یکی از مشکلترین و وقت گیرترین تصحیحات گرانی سنجی بشمار میرفت اما امروزه به کمک برنامه‌های کامپیوترا میتوان به سرعت این تصحیح را انجام داد. در این رابطه با استفاده از نرم افزار MATLAB برنامه تصحیح زمینگان را با دقت و سرعت بسیار بالائی انجام دادیم. با انجام این تصحیح در واقع اثر نیروی جاذبه (کوهها) یا عدم نیروی جاذبه (دره‌ها) اطراف ایستگاه گرانی سنجی که بر وزنه دستگاه گراویتی متر وارد می‌شود را حذف می‌نماید. بر حسب مقیاس نقشه، می‌بایست نقشه توپوگرافی شبکه برداشت گرانی سنجی تا شعاع ۵۰۰ متری فراتر از محدوده شبکه از هر طرف را تهیه و سپس با استفاده از روش هامر میتوان میزان اثرات نیروی جاذبه به وزنه دستگاه تا شعاع ۵۰۰ متری اطراف هر ایستگاه را محاسبه نمود.

^۱. simple bouger anomaly

۱-۵-۲- پردازش اطلاعات گرانی سنجی

در این بخش به طور مختصر به پردازش‌هایی که برای تعبیر و تفسیر بهتر و دقیق‌تر داده‌ها استفاده می‌شود پرداخته خواهد شد. برای تعبیر و تفسیر بهتر لازم است که نویسه‌های احتمالی در برداشت و اثرات بی‌هنجری‌های سطحی، از بین بروند بین منظور از ادامه فراسو استفاده می‌شود. در این روش به صورت ساده می‌توان چنین فرض کرد که دستگاه گرانی سنج در ارتفاعی بالاتر از سطح فعلی اندازه‌گیری نموده است و این کار با استفاده از تبدیل فوریه انجام می‌شود.

از روش‌هایی چون سیگنال تحلیلی^۱ و TDX جهت تعیین لبه‌های بی‌هنجری و به عبارتی تعیین گسترش جانبی آن استفاده می‌شود. نبیقیان در مقاله خود (۱۹۸۴) سیگنال تحلیلی برای گرادیان‌های گرانی را به صورت زیر تعریف می‌کند:

$$A(x, y) = \frac{\partial^2 g}{\partial x \partial z} + \frac{\partial^2 g}{\partial y \partial z} - i \frac{\partial^2 g}{\partial z^2}$$

و دامنه سیگنال تحلیلی به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$|A(x, y)| = \left\{ \left(\frac{\partial^2 g}{\partial x \partial z} \right)^2 + \left(\frac{\partial^2 g}{\partial y \partial z} \right)^2 + \left(\frac{\partial^2 g}{\partial z^2} \right)^2 \right\}^{1/2}$$

چون محل بیشینه سیگنال تحلیلی دقیقاً در بالای لبه یا گوشه قرار دارد، تعیین موقعیت افقی لبه‌ها نیاز به مکان دقیق بیشینه مقدار سیگنال تحلیلی دارد.

روش زاویه انحراف مرتبه دوم^۲ یا TDX نیز به منظور تعیین لبه‌های بی‌هنجری مورد استفاده قرار می‌گیرد که فرمول استاندارد آن به شرح زیر می‌باشد:

$$TDX = \tan^{-1} \left(\frac{\sqrt{(\partial f / \partial x)^2 + (\partial f / \partial y)^2}}{|\partial f / \partial z|} \right)$$

¹. Analytic Signal

². The second – order tilt angle

جهت تعیین عمق تقریبی می‌توان از روش تعیین عمق طیف توان فوریه استفاده کرد. مطالعه طیف توان نشان می‌دهد که در منحنی لگاریتمی طیف توان، قسمتی از منحنی که در فرکانس‌های پائین سریعاً کاهش می‌یابد مربوط به چشممه‌های عمیق می‌باشد و شب ملایم‌تر مربوط به چشممه‌های نزدیک سطح (سطحی) است و وقتی منحنی به فرکانس نایکویست نزدیک می‌شود، در یک سطح انرژی تقریباً ثابت نوسان می‌کند که نشان‌دهنده نوفه است و سبب خطوط برازش داده شده بر این منحنی نسبتی از عمق بی‌هنجری را نشان می‌دهد. در نرم افزار geosoft به صورت خودکار این عملیات‌ها را انجام داده و عمق متوسط بی‌هنجری‌های موجود در منطقه را نشان می‌دهد.

۲-۲- تئوری روش مغناطیسی سنجی

مطالعه مغناطیسی زمین، قدیمیترین شاخه ژئوفیزیک است. برای نخستین بار گیلبرت نشان داد که میدان مغناطیسی زمین راستایی عموماً شمالی - جنوبی در نزدیکی محور چرخشی زمین دارد. از آن زمان تاکنون پیشرفت‌های قابل توجهی در زمینه ساخت دستگاهها و تفسیر اندازه‌گیری‌های این روش بدست آمده است. در روش‌های مغناطیسی معمولاً میدان کلی یا مولفه قائم اندازه‌گیری می‌شود. با توجه به اینکه میدان مغناطیسی دارای دو قطب و نیز راستا می‌باشد، لذا تفسیر نقشه‌های مربوطه پیچیده‌تر از سایر روش‌ها می‌باشد. از طرف دیگر، در مقایسه با اغلب روش‌های ژئوفیزیکی، اندازه‌گیری‌های صحرایی در این روش، ارزان و ساده است و عملاً نیازی به اعمال تصحیحات پیچیده و طولانی در قرائت‌ها نیست.

میدان مغناطیسی زمین تا آنجا که به اکتشاف ژئوفیزیکی مربوط است، از سه قسمت تشکیل شده است:

- ۱- میدان اصلی، که هر چند با زمان ثابت نیست، نسبتاً به آرامی تغییر می‌کند و منشاء آن داخلی است و حدود ۹۰ درصد میدان مغناطیسی زمین را تشکیل می‌دهد.

۲- میدان خارجی، جزء کوچکی از میدان اصلی است که منشاء آن خارج از زمین می‌باشد و نسبتاً سریع تغییر

می‌کند، تغییری که بخشی از آن دوره‌ای و بخشی اتفاقی (تصادفی) است (مربوط به تغییرات روزانه و

سالیانه خورشید و روزانه ماه می‌باشد).

۳- تغییرات میدان اصلی، معمولاً ولی نه همیشه خیلی کوچکتر از میدان اصلی است، نسبتاً با زمان و مکان ثابت

است و در اثر بی‌هنگاری‌های مغناطیسی محلی در نزدیکی سطح پوسته زمین بوجود می‌آید. این تغییرات

هدف‌های ژئوفیزیک اکتشافی را تشکیل می‌دهد.

اگر جسمی در میدان زمین F قرار بگیرد در این صورت یک میدان به نام J (مغناطیدگی القایی^۱) به داخل

جسم القاء می‌شود. که خواهیم داشت:

$$J = KF$$

که K ضریب مغناطیس‌پذیری^۲ (خودپذیری مغناطیسی) می‌باشد. اجسام بر حسب ضریب K به سه دسته

تقسیم می‌شوند:

۱. $0 < K$ ، دیامغناطیس. معمولی‌ترین مواد دیامغناطیس زمین، گرافیت، ژیپس، مرمر، کوارتز و نمک

می‌باشند.

۲. $0 > K$ ، پارامغناطیس. عناصری مانند نیکل و کلسیم و ... این اثر با دما کاهش می‌یابد.

۳. $0 >> K$ ، فرومغناطیس اکثراً اکسیدهای آهن.

خودپذیری مغناطیسی، متغیری مهم در مغناطیس است و همان نقشی را داراست که چگالی در

تفسیرهای گرانی دارد. هر چند تغییرات بزرگی در مقادیر K ، حتی برای یک سنگ بخصوص وجود دارد و

لپوشی وسیعی بین نوع‌های مختلف مشاهده می‌شود، سنگ‌های رسوبی پایین ترین و سنگ‌های آذرین

¹. Induced Magnetization

². Susceptibility

اصلی بالاترین میانگین خودپذیری را دارا می‌باشند. در هر مورد خودپذیری تنها به مقدار کانی‌های

فری‌مغناطیس موجود بستگی دارد که عمدتاً مانیتیت و بعضی اوقات ایلمنیت یا پیروتیت می‌باشند

(سنگ‌هایی نظیر گابرو، پیروکسنتیت، بازالت و آندزیت دارای خاصیت مغناطیسی بالا هستند).

اغلب ممکن است که کانی‌هایی با خودپذیری منفی توسط اندازه گیری‌های مغناطیسی تفصیلی تعیین محل شوند، هر چند این مقادیر منفی کوچک‌کنند. همچنین باید خاطر نشان کرد که بسیاری از کانی‌های آهن فقط کمی مغناطیسی اند. سنگ‌ها و کانی‌ها از نظر مغناطیس به سه دسته؛ دیا مغناطیس (بدون مغناطیس)، پارامغناطیس (دارای مغناطیس وقتی در معرض میدان قرار می‌گیرد) و فرومغناطیس (مغناطیس دار) تقسیم می‌شوند.

پارامتر اندازه گیری خاصیت مغناطیس سنگ‌ها خودپذیری مغناطیسی است که بر حسب واحدهای emu^1 در جدول ذیل برای تعدادی از کانی‌ها ارائه گردیده است.

میانگین خودپذیری $\times 10^6$	نوع	میانگین خودپذیری $\times 10^6$	نوع
۶۰۰	کرومیت	۵۵۰	هماتیت
۲۲۰	لیمونیت	۵۰۰۰۰	مانیتیت
-۱	کوارتز	-۱	زغال سنگ

جدول شماره ۱- میانگین خودپذیری بعضی از کانی‌ها

دستگاه‌های اندازه گیری در این روش به سه دسته واریومترهای مغناطیسی، مغناطیس سنج فلاکس گیت (دروازه شار)، مغناطیس سنج شتاب هسته‌ای و بخار روییدیم تقسیم‌بندی شده اند. پیشرفته‌ترین و جدیدترین نوع مغناطیس سنج مدل Smartmag Scintrex کشور کانادا است که با استفاده از بخار سزیم کار می‌کند. این دستگاه دارای حساسیت بسیار بالا و در حد ۱٪ ۰/۰ گامامی باشد و برای کشف بی‌هنجاری‌های

^۱ واحدهای emu : واحدهای الکترومغناطیسی cgs می‌باشد.

باستان‌شناسی کاربرد فراوانی دارد. واحد اندازه‌گیری شدت میدان مغناطیسی، گاما یا همان نانوتسلا است.

مغناطیس سنج‌های با حساسیت و ظرافت کمتر برای عملیات معدنی بسیار مناسب‌تر است

۱-۲-۱- روش‌های تحلیل و تفسیر داده‌های میدان مغناطیسی

به منظور آماده‌سازی داده‌ها ابتدا همه مختصات‌ها با استفاده از GPS دستی بر روی هر پروفیل برداشت

می‌شود. سپس نقشه‌ها همگی در این مختصات و توسط نرم افزار GEOSOFT تحلیل می‌شود.

جهت تفسیر بهتر داده‌های برداشت شده، از روش‌های مختلف تحلیلی و ترسیمی استفاده می‌شود. به

عنوان مثال روش ادامه فراسو^۱ بمنظور کاهش اثر نویزهای سطحی و نمایش بهتر بی‌هنجری‌های عمیقتر مناسب

است در حالیکه نقشه‌های مشتق جهت آشکارسازی هر چه بیشتر بی‌هنجری‌های سطحی مناسب هستند.

نقشه‌های مشتق اول و دوم، میزان نسبت تغییرات بی‌هنجری و شدت تغییرات بی‌هنجری را به عمق نمایش

می‌دهد. بدین ترتیب بی‌هنجری‌های سطحی که تغییرات شدیدتری دارند، نمایان‌تر خواهند شد؛ ضمن آنکه

احتمال عمیق بودن یا ادامه چنین بی‌هنجری‌هایی در عمق منتفی نیست و به همین منظور نقشه‌های ادامه فراسو

تهیه می‌گردد. به صورت ساده می‌توان چنین فرض کرد که گیرنده^۲ دستگاه مغناطیس سنج در ارتفاعی بالاتر از

سطح فعلی اندازه‌گیری نموده است. نقشه کاهش به قطب نیز به منظور تعیین بهتر محل بی‌هنجری با توجه به

موقعیت جغرافیایی و با در دست داشتن مقادیر *declination, inclination* در منطقه و انجام تصحیح بدست

می‌آید.

¹. Upward Continuation

². Sensor

۲-۲-۲- دستگاه اندازه گیری

جهت انجام برداشت‌های مغناطیس سنجی در محدوده مورد مطالعه از دو دستگاه مغناطیس سنج MP3

ساخت شرکت Scintrex کانادا استفاده شده است. یک دستگاه جهت ایستگاه BASE و دیگری جهت اندازه

گیری استفاده شده است. دستگاه های MP3 در واقع مغناطیس سنجهای نوع پروتون میباشند که قابلیت ثبت

داده هارا تا ۳۲ کیلو بایت داشته و میتوان با اتصال دو دستگاه BASE و اندازه گیری، تصحیحات روزانه را به

سادگی و بطور خودکار انجام داد. دقیق دستگاه تا ۰/۱ نانوتولا بوده که در مقیاس مطالعات ما کافی است. با

استفاده از این مدل دستگاه می‌توان اندازه گیری های گرادیان را نیز با سنسور مخصوص انجام داد. بطور کلی

این دستگاهها در نوع خود بسیار سبک (۲ کیلو گرم) و دارای قابلیت حمل آسان و کاربری راحتی می‌باشد.

تصویر شماره ۴- دستگاه مغناطیس سنج MP3

تصویر شماره ۵ – عملیات اندازه گیری مغناطیس با استفاده از مغناطیس سنج MP3

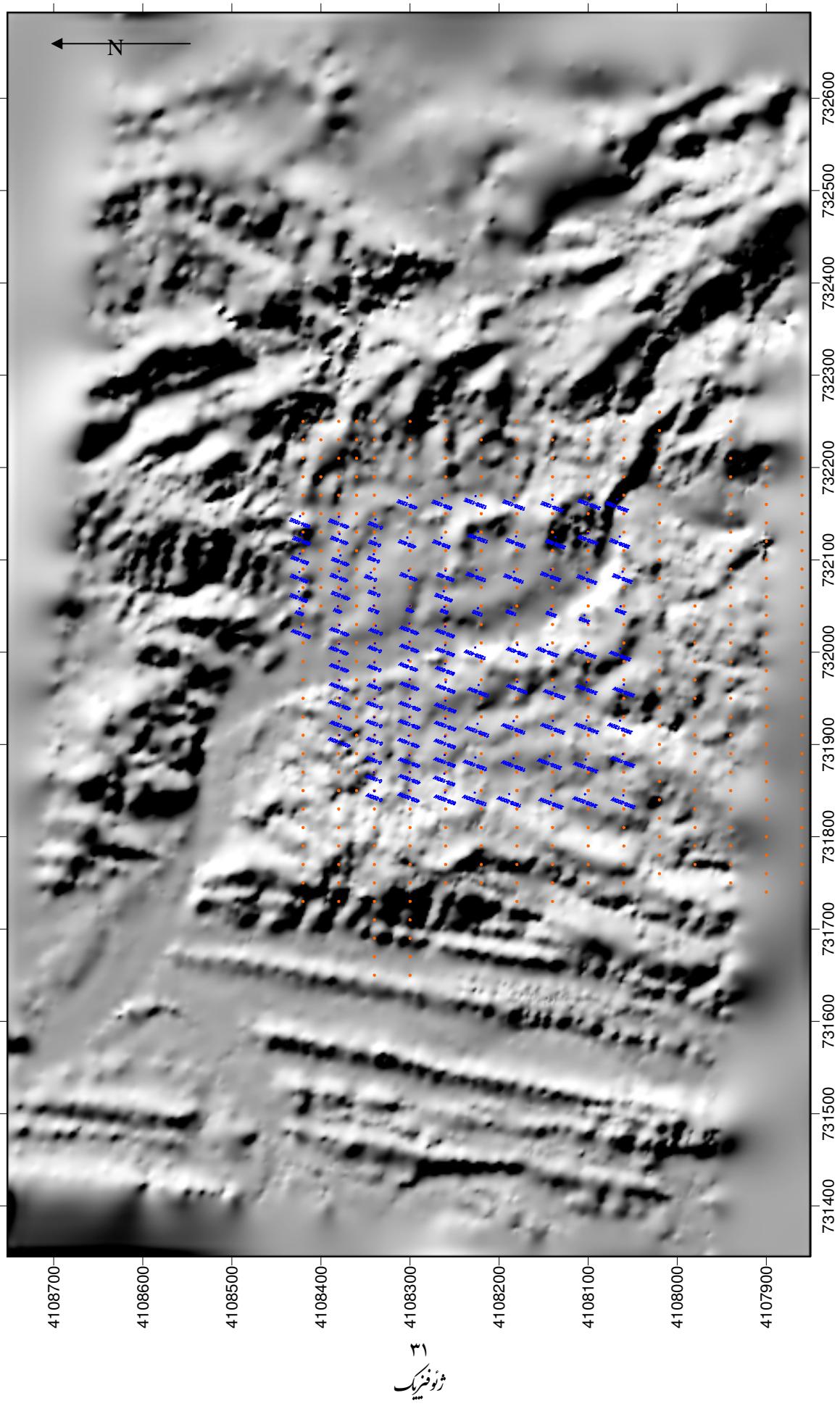
۳-۲- نحوه پیمایش

۱-۳-۲- محدوده آجی چای

قبل از اندازه گیری ابتدا شبکه برداشت توسط GPS دستی و با میخ چوبی و رنگ بر روی زمین پیاده شد. مختصات $x = 732050, y = 4108340$ به عنوان نقطه صفر و سایر نقاط شبکه نسبت به آن تعیین شد. پروفیل ها شمالی - جنوبی به فواصل ۴۰ متر از یکدیگر و بر روی هر پروفیل ایستگاه ها به فاصله ۲۰ متر از یکدیگر پیاده شدند.

اندازه گیری های مغناطیس سنجی نیز علاوه بر محدوده برداشت ایستگاه های گرانی در اطراف ادامه یافته است. این اندازه گیری ها نیز با قرار دادن یک ایستگاه Base در منطقه برای انجام تصحیحات روزانه و بررسی طوفان های مغناطیسی احتمالی تعیین شده است. موقعیت ایستگاه های اندازه گیری مغناطیس سنجی با رنگ قرمز بر روی نقشه توپو گرفی منطقه نشان داده شده است (نقشه شماره ۴). این برداشت ها در شبکه ۲۰ متر در ۴۰

متر انجام شده است. ایستگاه ها شرقی- غربی و پروفیل ها شمالی- جنوبی و برداشت ها با حرکت در راستای شرقی- غربی انجام شده است.

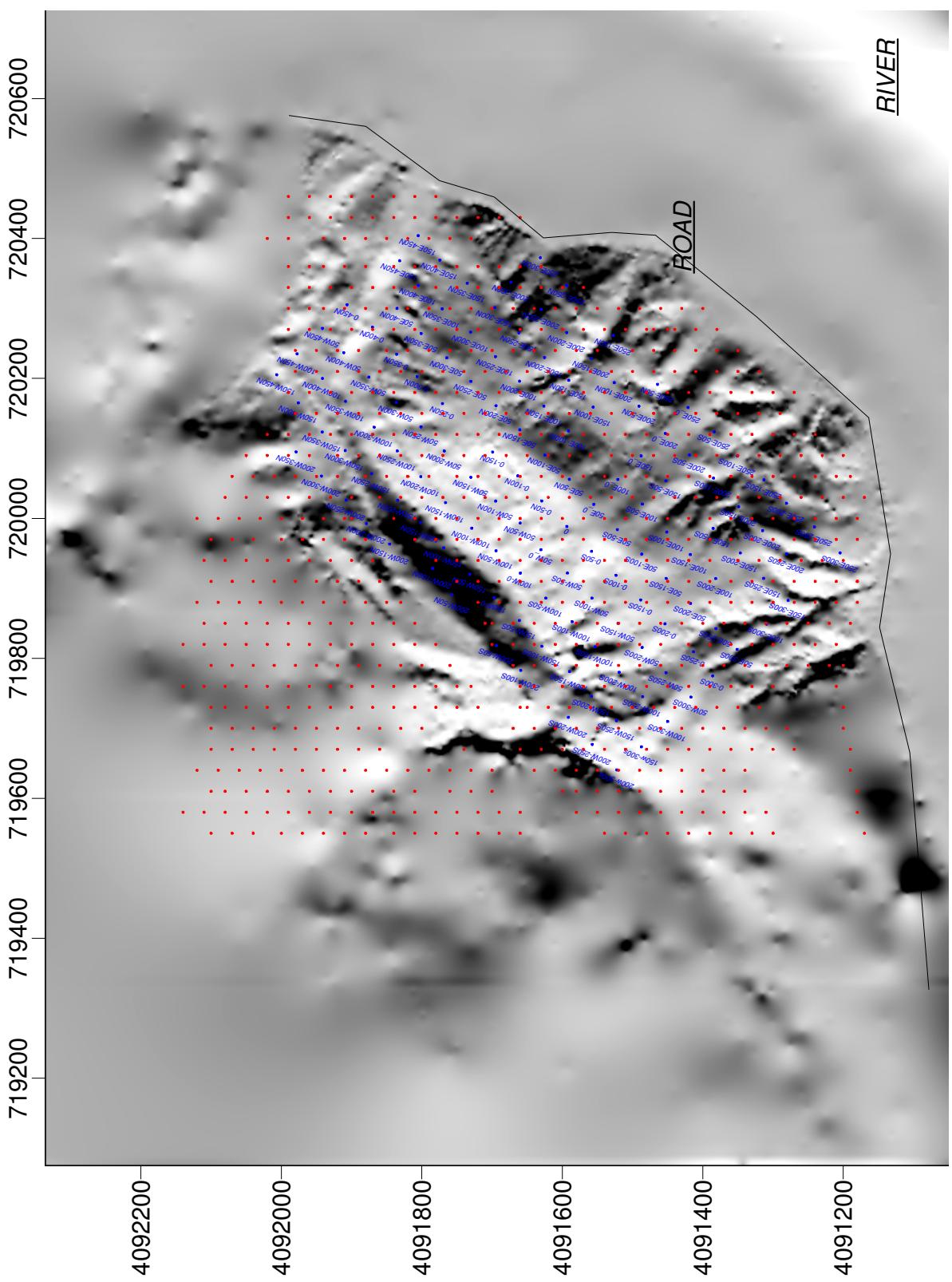

۲-۳-۲- محدوده قره آغاج

دسترسی به محدوده به سادگی و از جاده آسفالته شرق محدوده انجام می‌شود. در محدوده قره آغاج

ابتدا اندازه گیری‌های مغناطیس‌سنجی انجام شد. در این محدوده نیز یک ایستگاه *base* در دره شمالی جهت انجام تصحیحات روزانه انتخاب شده و سپس برداشتها در جهت شمال-جنوب با فواصل ایستگاه ۲۰ متر و بر روی پروفیل‌هایی که ۲۰ متر از هم فاصله دارند، انجام شده است. ایستگاه‌های برداشت مغناطیس بر روی نقشه توپوگرافی در نقشه شماره ۵ با رنگ قرمز نشان داده شده است.

برداشت‌های گرانی پس از برداشت‌های مغناطیس‌سنجی و بر روی ایستگاه‌های تعیین شده توسط *GPS* که بعداً ارتفاع و محل دقیق آن توسط نقشه بردار تعیین شده، انجام گرفته است. این برداشت‌ها در شبکه ۵۰ متر در ۵۰ متر انجام شده و ۳ ایستگاه ۰-۰,۵۰E-۰,۵۰W-۰,۵۰E برای انجام تصحیحات در منطقه انتخاب گردیده‌اند. ایستگاه‌های گرانی با نقاط آبی نمایش داده شده است (نقشه شماره ۵).

نقشه شماره ۵ - نقشه توپوگرافی منطقه فره آغاج به همراه موقعیت ایستگاه‌های مغناطیس (قزم) و گرانی سنجی (آبی)

فصل سوم

بررسی نتایج

۳-۱-۱- بررسی نتایج در محدوده آجی چای

۳-۱-۱-۱- مطالعه گرانی سنجی در محدوده آجی چای

از اطلاعات گرانی سنجی پس از انجام تصحیحات دریفت، ارتفاعی، بوگر و زمینگان که در جدول داده‌های پیوست آمده، نقشه بی‌هنجاری بوگر تهیه گردیده است. به منظور تعبیر و تفسیر بهتر پردازش‌های دیگری با نرم‌افزار *OasisMontaj* روی این نقشه صورت گرفته است که نقشه‌های آن عبارتند از:

نقشه باقیمانده، ادامه فراسو، سیگنال تحلیلی و TDX. (در همه نقشه‌ها موقعیت گمانه‌های حفاری پیشنهادی با شماره‌های ۱، ۲ و ۳ آمده‌اند و پربندهای مشکی توپوگرافی منطقه را نشان می‌دهند.)

نقشه شماره ۶ مربوط به بی‌هنجاری بوگر می‌باشد. در تصحیحات از چگالی میانگین منطقه‌ای ۲/۵ گرم بر سانتیمتر مکعب که از روش نتلتون بر روی پروفیل ۲۰۰ جنوبی بدست آمده، استفاده گردیده است. اختلاف حداقل و حداقل در این نقشه ۱/۴ میلی‌گال می‌باشد. مقدار عددی از شمال به جنوب نقشه که با طیف رنگی قرمز به آبی دیده می‌شود، کاهش می‌یابد.

از مقایسه این نقشه با نقشه زمین‌شناسی (نقشه شماره ۲) اثر واحدهای زمین‌شناسی موجود در منطقه به خوبی مشهود است. قسمت شمالی با مقدار بالا روی واحد مارنی و نواحی با مقدار عددی کم روی واحد مارن ژیپس‌دار که دارای چگالی کمتر و در نتیجه دارای اثر شتاب جاذبه کمتری است، قرار می‌گیرد. به منظور تفکیک بی‌هنجاری و از بین بردن روند واحدهای زمین‌شناسی از داده‌ها، نقشه باقیمانده (نقشه شماره ۷) با برازش منحنی درجه یک بر داده‌های بی‌هنجاری بوگر تهیه گردیده است.

در نقشه باقیمانده ناحیه‌ای حدوداً به ابعاد 240×200 متر (مستطیل شماره یک) با مقدار عددی کم که با رنگ آبی تا سبز دیده می‌شود روند شمال شرقی – جنوب غربی دارد. به دلیل دارا بودن چگالی پایین گنبد

نمکی نسبت به زمینه که خود را در نقشه داده‌های گرانی‌سنگی به صورت نواحی با مقدار عددی پایین نشان می‌دهد البته اثر حفره‌ها در نقشه مشابه گنبد نمکی است اما احتمال وجود گنبد نمکی در این ناحیه بسیار قوی است. یک ناحیه دیگر که با شماره دو مشخص شده است نیز دارای مقدار عددی کم می‌باشد و در نقشه باقیمانده مغناطیس شماره ۱۳ نیز دیده می‌شود اما به دلیل اینکه مربوط به اثر یک ایستگاه بوده و بی‌هنگاری پوشش داده نشده است، اظهارنظر در مورد آن با خطا همراه خواهد بود.

برای تعبیر و تفسیر بهتر لازم است که نویفه‌های احتمالی در برداشت و اثراًت بی‌هنگاری‌های سطحی، از بین بروید بدین منظور از ادامه فراسو با $Z=5$ استفاده شده است (نقشه شماره ۸). تفاوت نقشه ادامه فراسو ۵ متر با نقشه باقیمانده بسیار ناچیز می‌باشد.

در صورتی که بی‌هنگاری نزدیک به سطح و با ضخامت کم باشد، در نقشه‌های ادامه فراسو با مقدار Z بالا اثر آن از بین رفته و یا کاهش مقدار عددی زیاد خواهد بود و چنانچه بی‌هنگاری در عمق و یا در سطح و دارای ضخامت زیاد باشد، خلاف این امر پیش خواهد آمد. نقشه شماره ۹، نقشه ادامه فراسو با $Z=50$ می‌باشد. این نقشه مورد دوّم را تأیید می‌نماید.

از روش‌هایی چون سیگنال تحلیلی^۱ (نقشه شماره ۱۰) و TDX (نقشه شماره ۱۱) جهت تعیین لبه‌های بی‌هنگاری و به عبارتی تعیین گسترش جانبی آن استفاده می‌شود. در شرایط زمین‌شناسی متفاوت و اشکال مختلف بی‌هنگاری مدفون، ممکن است یکی از این دو روش، محدوده بی‌هنگاری را بهتر از دیگری نشان دهد. در این مورد با روش TDX محدوده را بهتر می‌توان تشخیص و جدا نمود. با توجه به این دو نقشه، سیگنال تحلیلی تنها محدوده کمی از بی‌هنگاری را مشخص کرده است (محدوده مشخص شده با خط چین آبی) اما

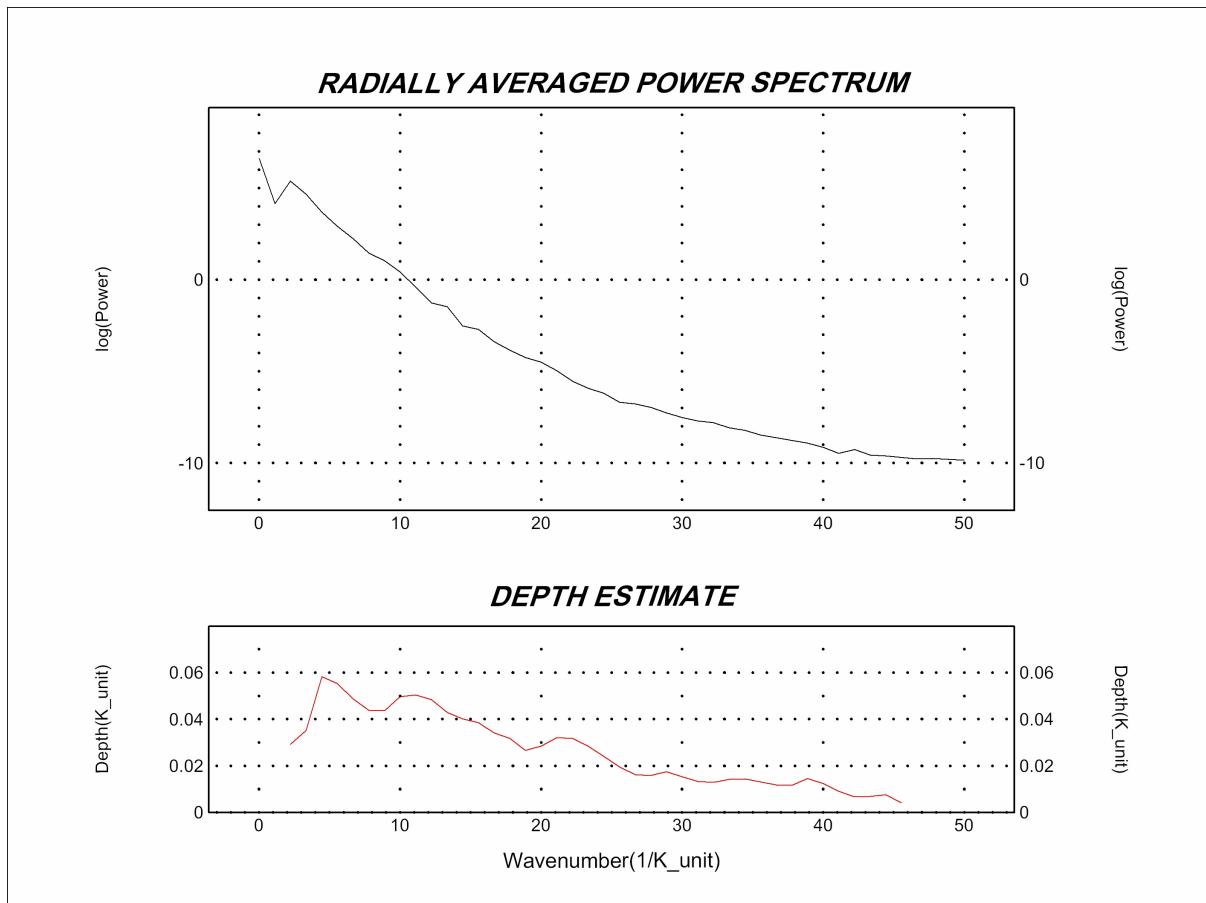
^۱. Analytic Signal

و سعت محدوده بی هنجاری با روش TDX بیشتر بوده و با واقعیت بیشتر تطبیق دارد (محدوده مشخص شده با

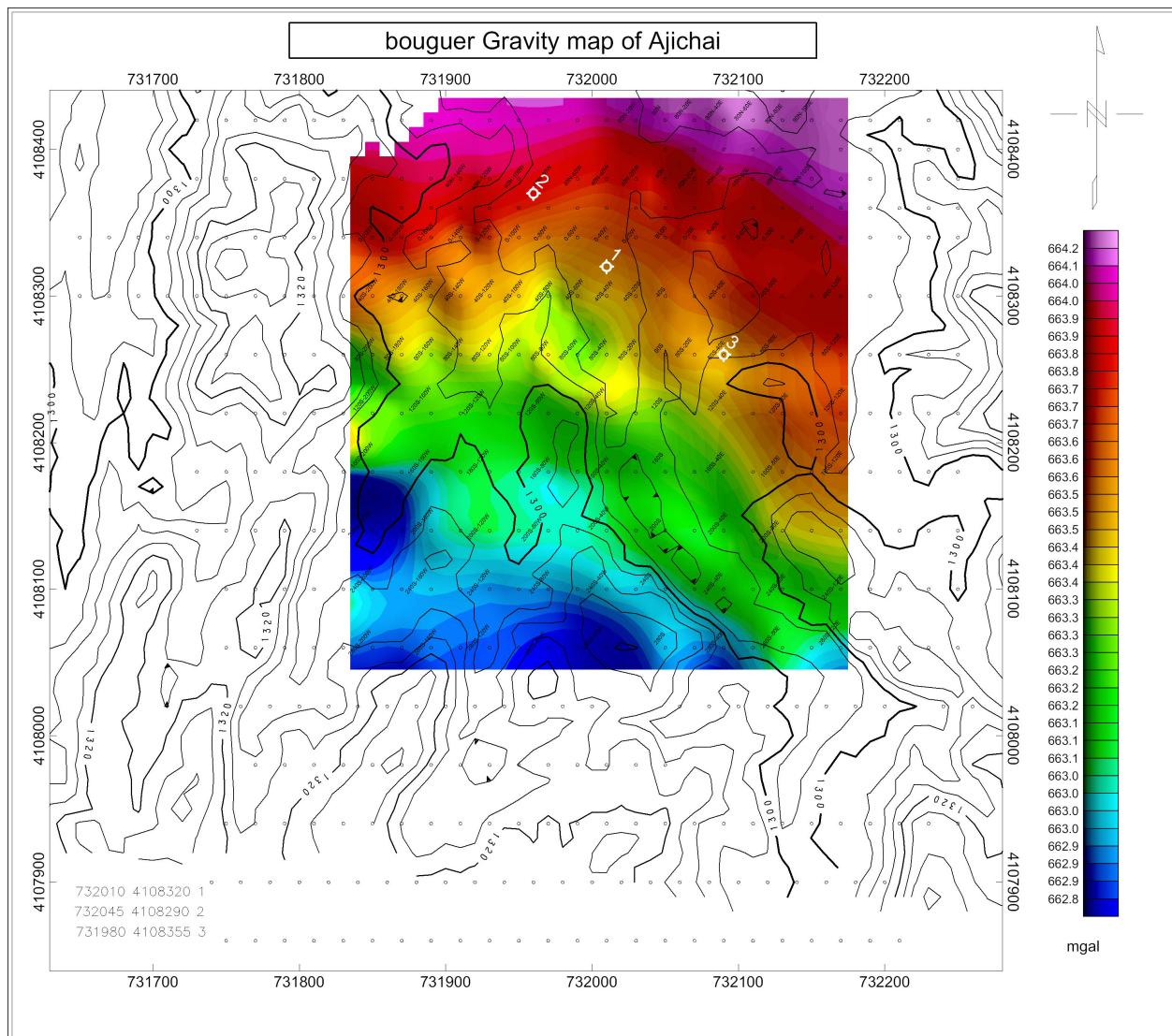
خط چین قرمز) و سعت محدوده 140×220 متر مربع می باشد و امتداد شمال شرقی - جنوب غربی دارد.

برای تعیین عمق حدودی گنبد از روش تعیین عمق طیف توان فوریه استفاده شده است که حداقل و

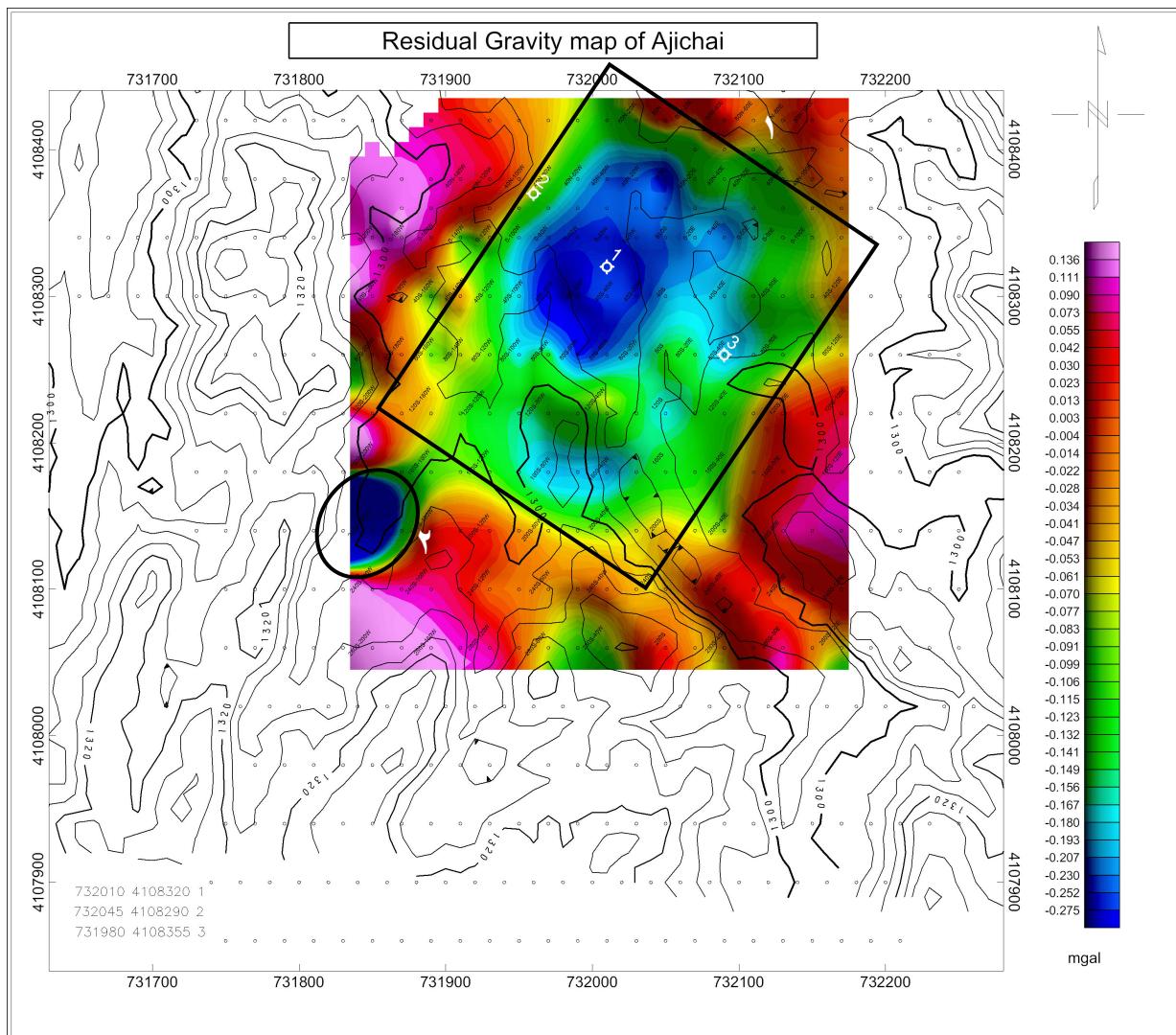
حداکثر عمق سر گنبد را بین ۲۰ تا ۶۰ متر نشان می دهد (شکل ۲).

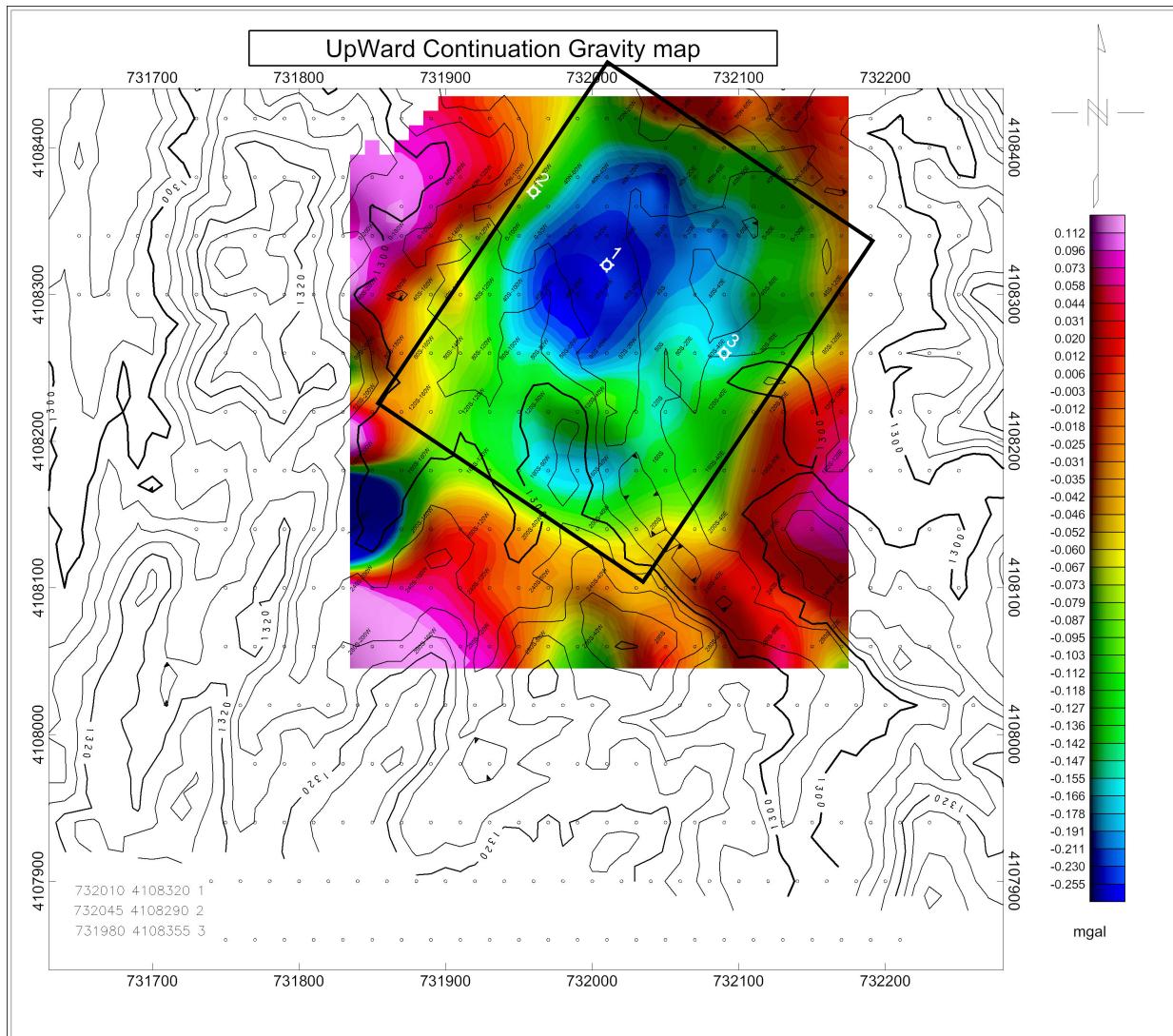
شکل ۲. منحنی لگاریتمی طیف توان فوریه به همراه عمق تخمینی حاصل از آن

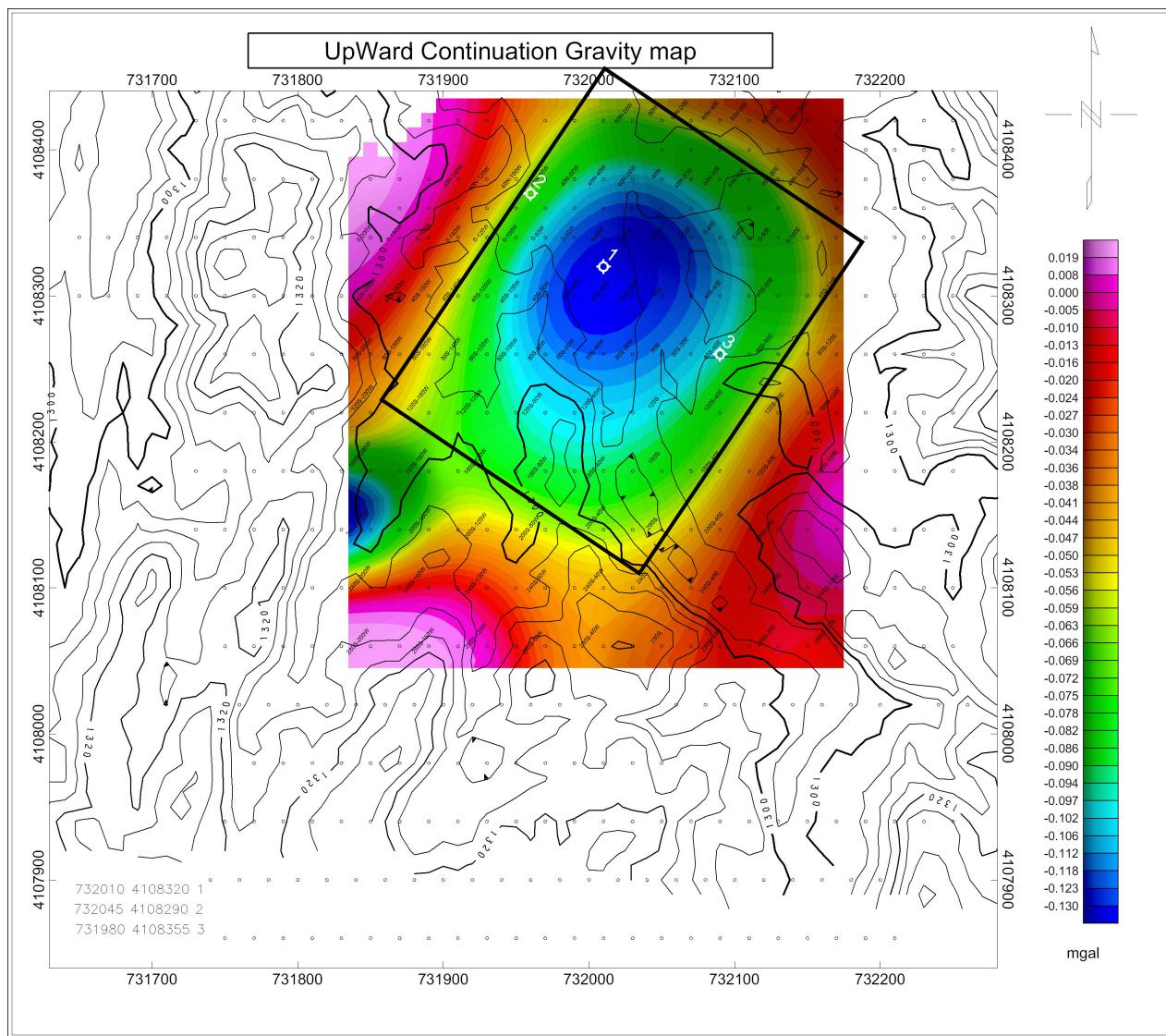
نقشه شماره ۶- نقشه بی هنجاری بوگر، منطقه آجی چای (نقاط ۱، ۲ و ۳ موقعیت نقاط پیشنهادی حفاری را نشان می دهد)

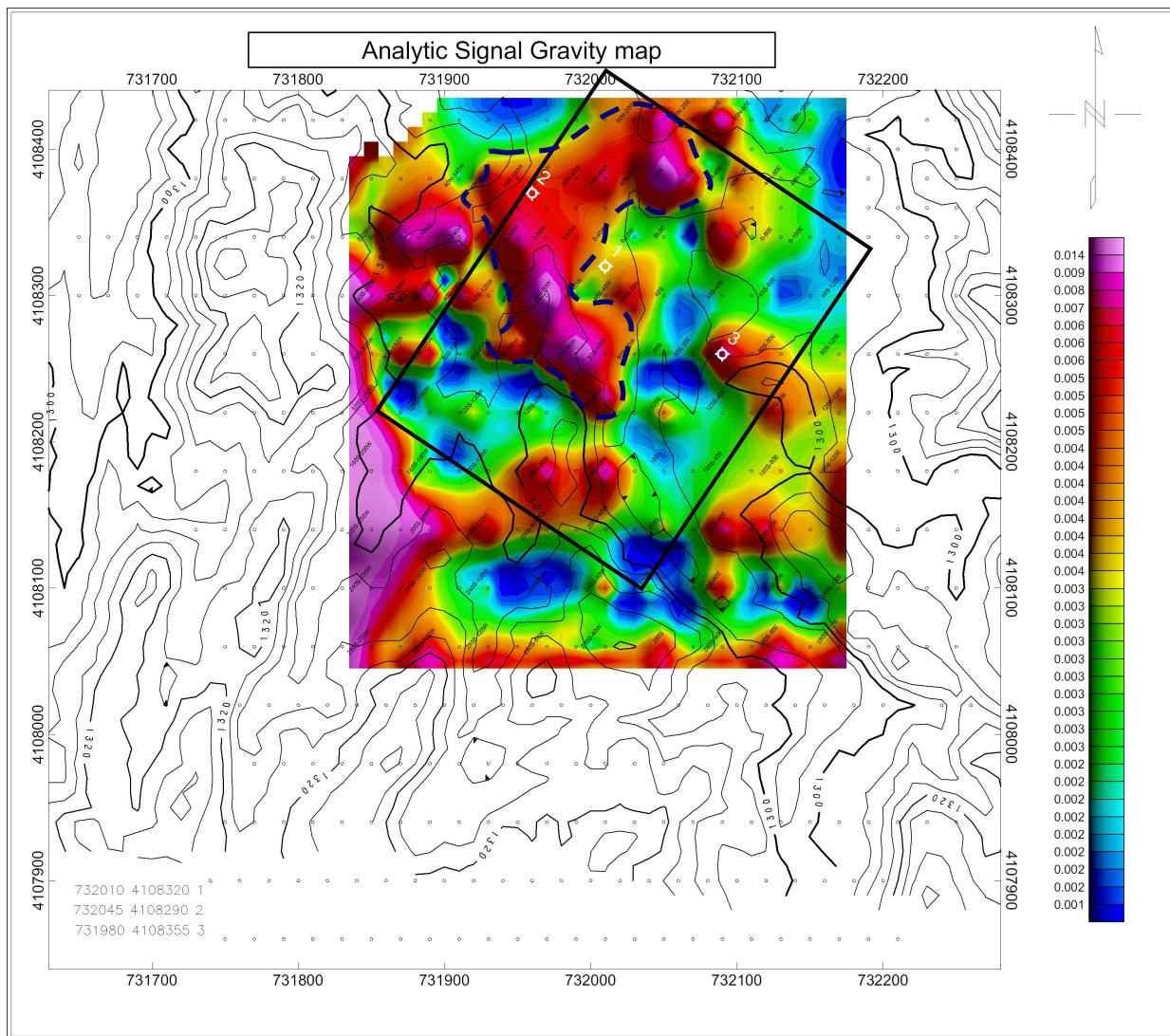
نقشه شماره ۷- نقشه باقیمانده، منطقه آجی چای

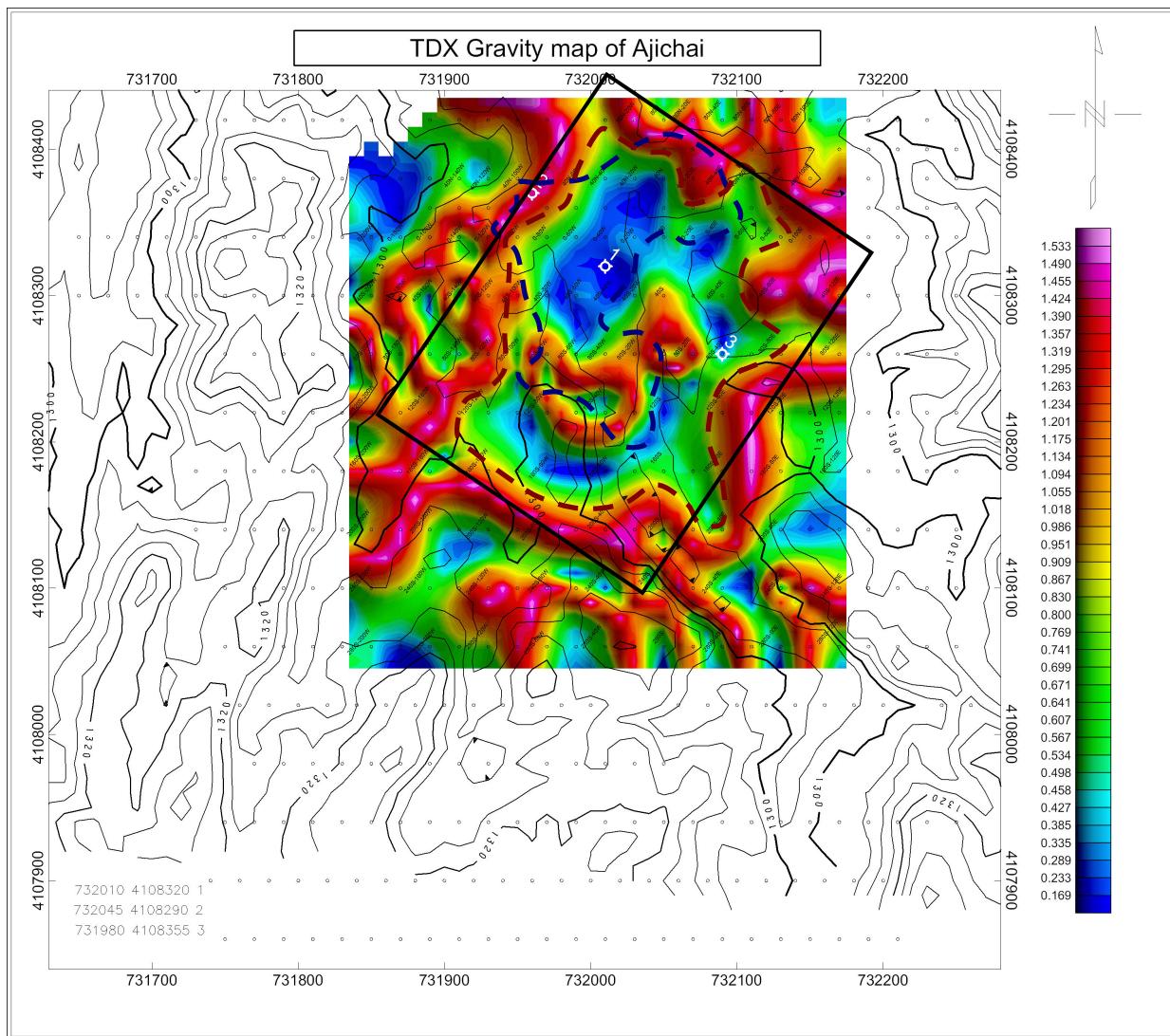
نقشه شماره ۸- نقشه ادامه فراسو ($Z = 5m$), منطقه آجی چای

نقشه شماره ۹ - نقشه ادامه فراسو ($Z = 50m$), منطقه آجی چای

نقشه شماره ۱۰- نقشه سیگنال تحلیلی اعمال شده بر روی نقشه باقیمانده، منطقه آجی چای

نقشه شماره ۱۱- نقشه *TDX*، منطقه آجی چای

۳-۱-۲- مطالعه مغناطیس سنجی در محدوده آجی چای

اطلاعات مغناطیس سنجی به همراه مختصات نقاط برداشت در رایانه توسط نرم افزار OASYS

MONTAGE مورد پردازش قرار گرفته است. نقشه های ارائه شده به ترتیب عبارتند از:

نقشه شدت کل میدان مغناطیسی، نقشه باقیمانده، نقشه برگردان به قطب، نقشه برگردان به قطب با ادامه فراسو ۲۰ متر و نقشه برگردان به قطب با ادامه فراسو ۴۰ متر که اثر منطقه ای از آنها حذف شده است.

نقشه شماره ۱۲ نقشه شدت کل میدان مغناطیسی را نشان میدهد. بیشترین مقدار شدت کل میدان

مغناطیسی اندازه گیری شده ۴۷۸۶۸ و ۴۷۸۵۳ گاما اندازه گیری شده است. تغییرات میدان مغناطیسی با استفاده از مقیاس رنگی و با تکنیک IMAGE SHADOW به گونه ای رسم شده که کمترین شدت میدان با رنگ آبی و به تدریج با افزایش شدت کل میدان مغناطیسی به رنگهای سبز - زرد - نارنجی - قرمز و قرمز پر رنگ نمایش داده شود. حد زمینه در این منطقه ۴۷۸۶۰ در نظر گرفته شد.

در نقشه شماره ۱۲ روندی از بی هنجاری ها دیده می شود که به سمت جنوب غرب رو به کاهش داشته، این نشان می دهد که ساختارهای منطقه دارای روندی مغناطیسی است، بنابراین به منظور حذف روند از داده ها نقشه باقیمانده تهیه شده است. نقشه شماره ۱۳ بیهنجاری باقیمانده را نشان میدهد که اثر روند با تقریب درجه ۲ از آن برداشته شده است. این نقشه نیاز به تصحیحات دیگری از جمله تصحیح برگردان به قطب دارد.

به منظور تفسیر بهتر و تعیین دقیق تر محل واقعی توده ها، نقشه شدت باقیمانده به قطب برگردانده شده است. برای تهیه نقشه برگردان به قطب از دو پارامتر زاویه میل مغناطیسی^۱ و زاویه انحراف مغناطیسی^۲ استفاده شده است. مقادیر طبق استاندارد جهانی در محل انجام برداشت ها عبارت است از:

^۱. Inclination

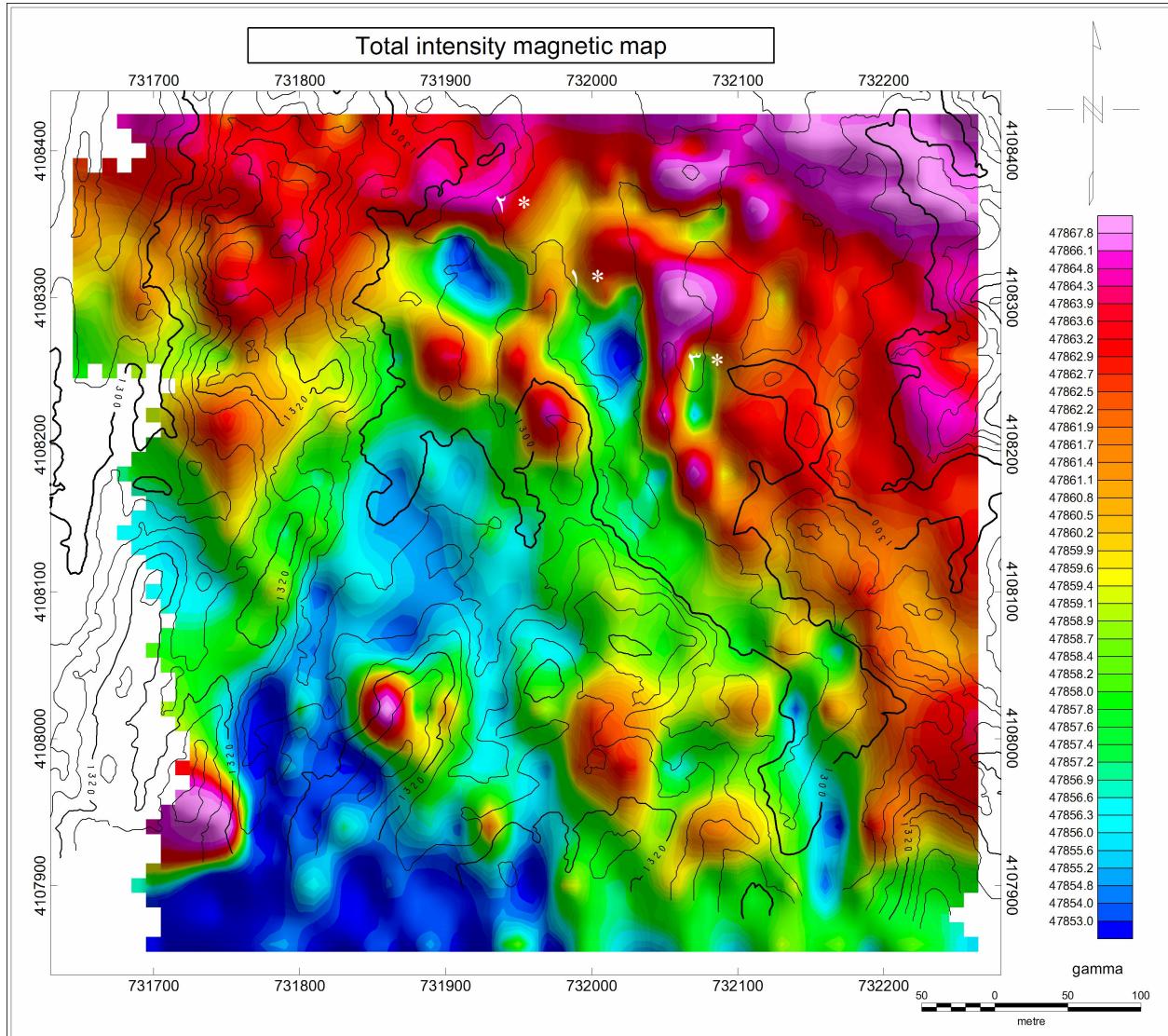
^۲. Declination

. پس از انجام تصحیح، بیهنجاری‌ها کمی به سمت شمال کشیده شده است. Inclinatio n = 55.5, declinatio n = 4.2

نقشه شماره ۱۴ نقشه برگردان به قطب را نشان می‌دهد. برای حذف اثر بیهنجاری‌های سطحی و دستیابی به تغییرات عمقی از پردازش ادامه فراسو استفاده شد. بدین منظور با استفاده از این پردازش داده‌های مغناطیسی که قبلاً تصحیح برگردان به قطب بر روی آن انجام شده، تا ۲۰ متر به سمت بالا و سپس تا ۴۰ متر مورد پردازش قرار گرفت. نقشه‌های شماره ۱۵ و ۱۶ این اثر را نمایش میدهند. نقشه شماره ۱۶ برای تفسیر مناسب است لذا تفسیر بر روی این نقشه انجام می‌شود. در این نقشه یک محدوده قابل تشخیص است که با خط چین مشکی رنگ مشخص شده است. این بخش مغناطیس باقیمانده منفی را جدا کرده است که می‌تواند معرف بخشی از گندمکی مورد مطالعه که به زمین نزدیک شده است، باشد.

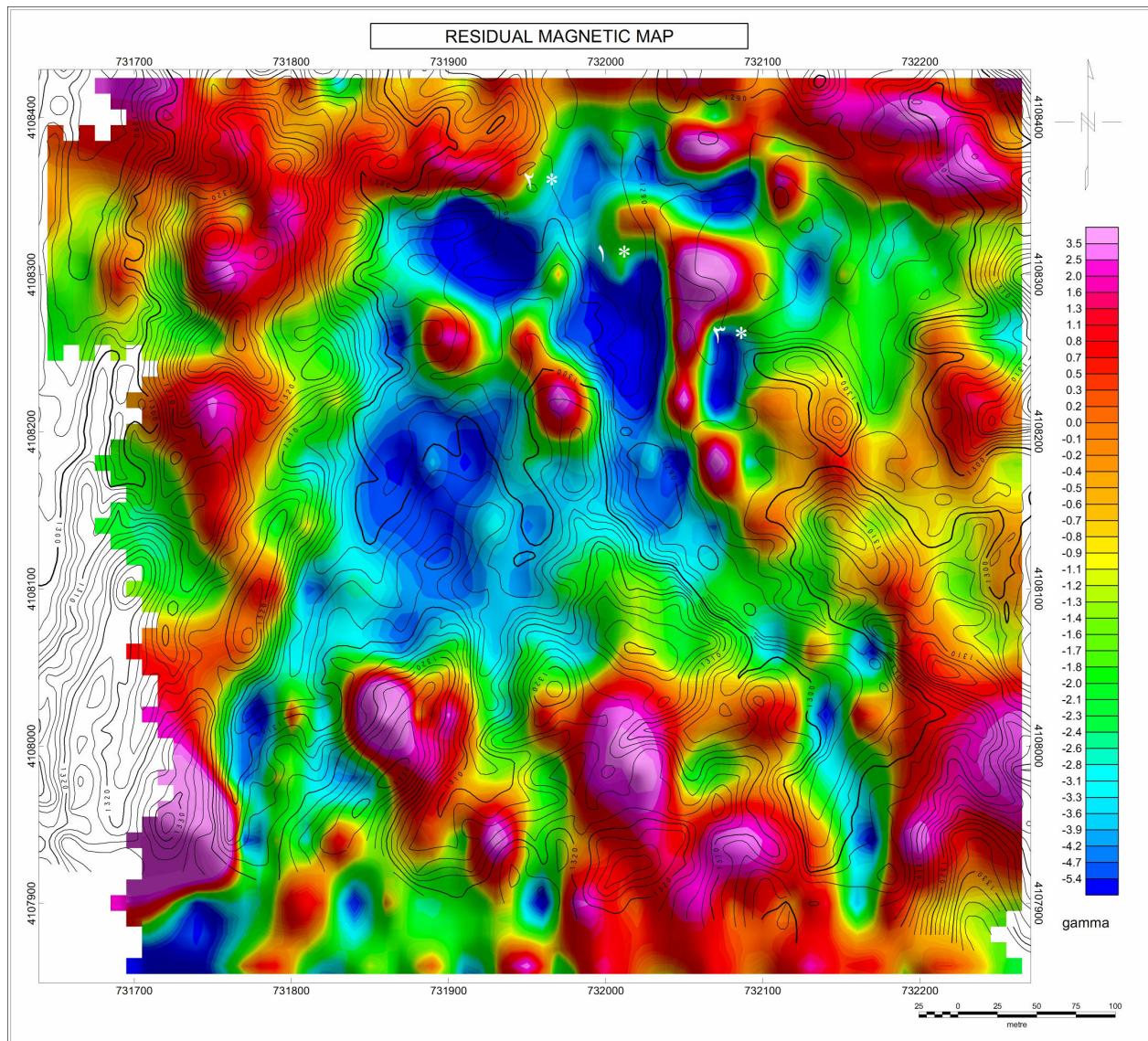
از مقایسه نقشه مغناطیس با توپوگرافی می‌توان دید که بخش‌های رس و مارن که غالباً ارتفاعات را در بر گرفته، دارای مغناطیس بیشتری است. محدوده جدا شده با خط چین مشکی که به خوبی در نقشه جدا شده است از نظر توپوگرافی نیز بهم ریختگی خاص خود را نشان میدهد. در این محدوده بخش کوچکی که با خط چین قرمز نمایش داده شده به دلیل قرار گرفتن بر روی تپه آبرفتی حاوی خرده سنگ‌های ریز مغناطیسی که با چشم دیده نمی‌شود، مقدار مغناطیس کمی افزایش نشان می‌دهد.

به این ترتیب از مطالعه نقشه‌های مغناطیس می‌توان محدوده‌ای به ابعاد 200×300 متر مربع را معادل اقطار بیضوی رسم شده دارای کمترین بیهنجاری مغناطیسی دانست. کنار رفتن توده‌های رس و مارن و بالا آمدن گچ و نمک، می‌تواند دلیلی بر تعیین این محدوده به عنوان محل مناسب از نظر تشکیل گندمکی باشد.

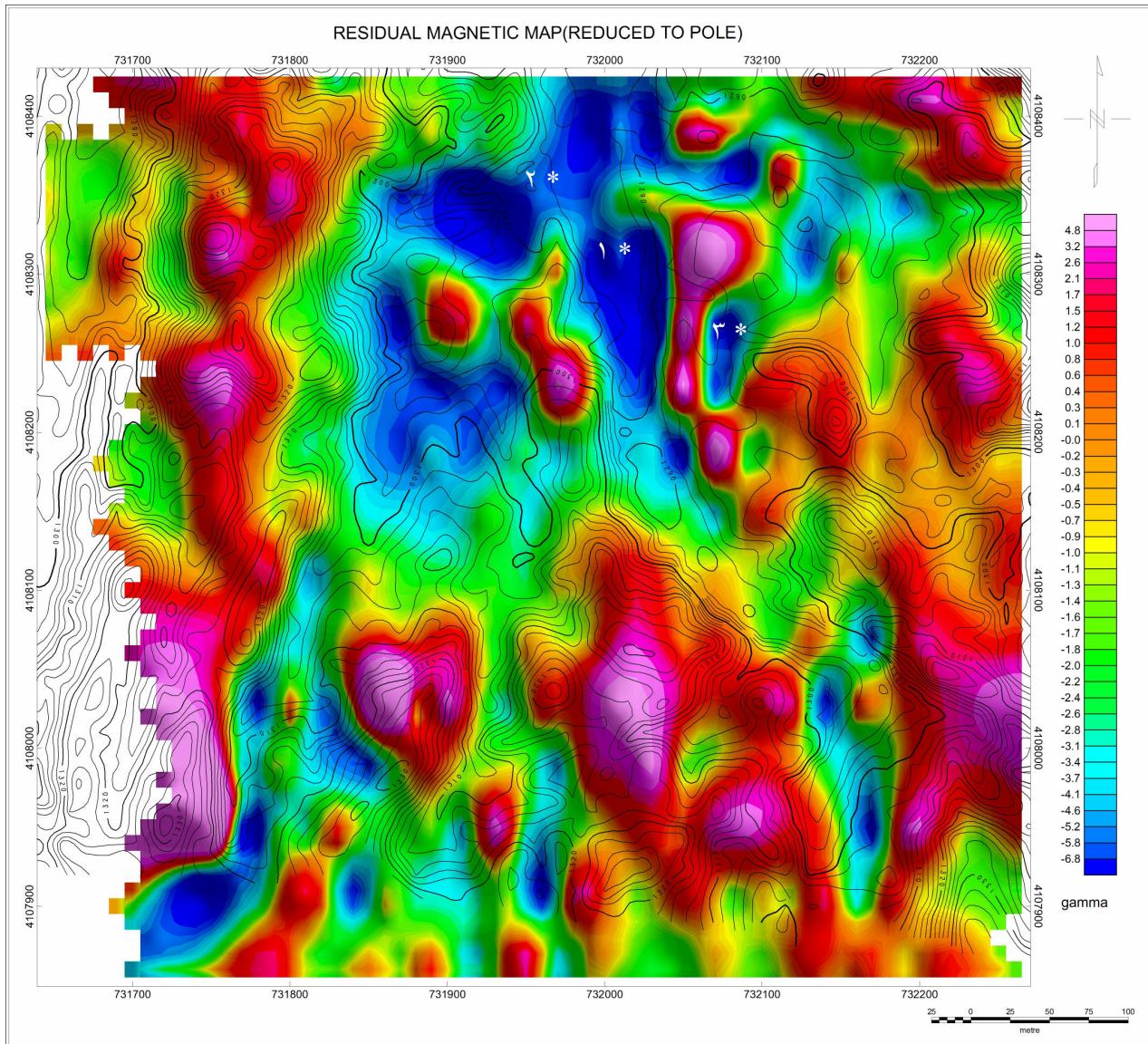

نقشه شماره ۱۲- نقشه شدت کل میدان مغناطیسی در منطقه آجی چای

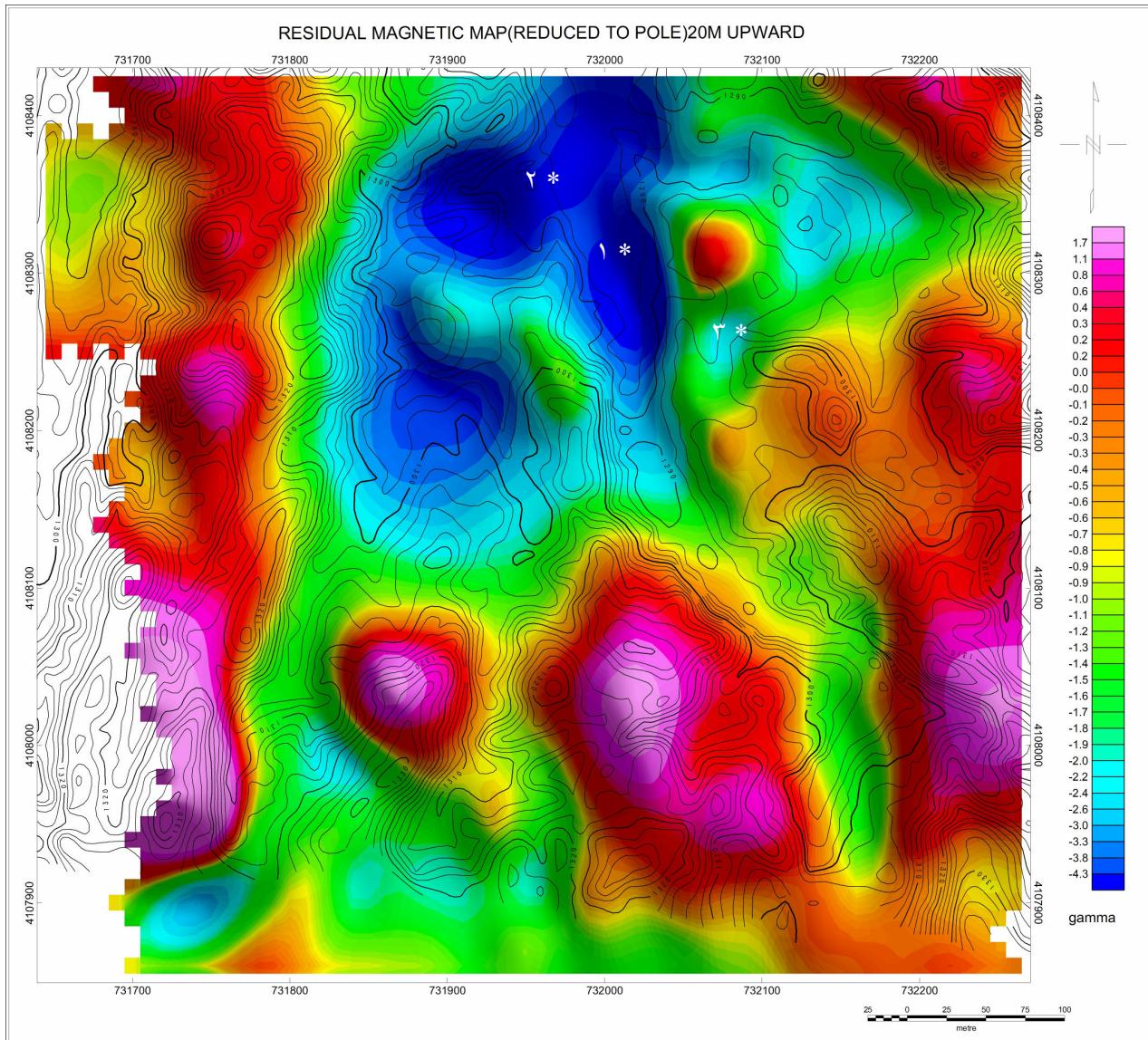
(نقاط ۱، ۲ و ۳ موقعیت نقاط پیشنهادی حفاری را با توجه به نتایج گرانی سنجی نشان می دهند)

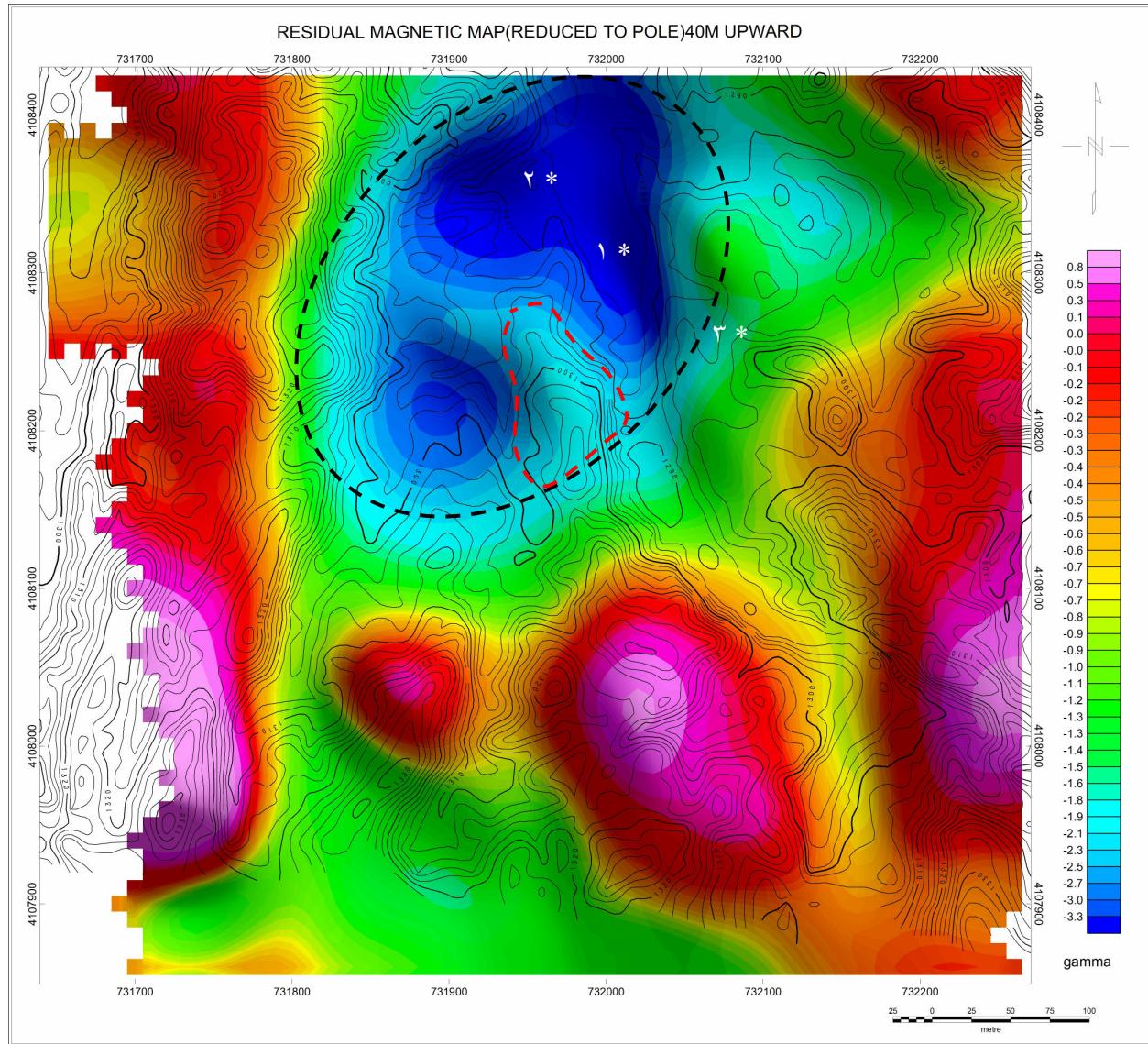
نقشه شماره ۱۳- نقشه باقیمانده میدان مغناطیسی در منطقه آجی چای

نقشه شماره ۱۴- نقشه مغناطیس باقیمانده که تصحیح برگردان به قطب بر روی آن انجام شده است.

نقشه شماره ۱۵- نقشه مغناطیس با قیمانده که تصحیح برگردان به قطب و ادامه فراسو ۲۰ متر بر روی آن انجام شده است.

نقشه شماره ۱۶- نقشه مغناطیس باقیمانده که تصحیح برگردان به قطب و ادامه فراسو ۴۰ متر بر روی آن انجام شده است.

۳-۲- بررسی نتایج در محدوده قره آغاج

۳-۲-۱- مطالعه گرانی سنجدی در محدوده قره آغاج

در منطقه قره آغاج برای برداشت داده‌ها با دریفت کمتر، پروفیل‌ها در امتداد یال تپه با زاویه ۴۵ درجه

انتخاب گردید. از اطلاعات گرانی سنجدی پس از انجام تصحیحات دریفت، ارتفاعی، بوگر و زمینگان که در جدول داده‌های پیوست آمده، نقشه بی‌هنچاری بوگر تهیه گردیده است. به منظور تعبیر و تفسیر دقیقترا پردازش‌های دیگری با استفاده از نرم‌افزار *OasisMontaj* روی این نقشه صورت گرفته است که نقشه‌های آن

عبارتند از:

نقشه باقیمانده، ادامه فراسو، سیگنال تحلیلی. (در همه نقشه‌ها موقعیت دو گمانه‌های حفاری پیشنهادی و موقعیت دهانه معدن نمک با خط چین سفید آمده‌اند و پربندهای مشکی توپوگرافی منطقه را نشان می‌دهند. همچنین موقعیت ایستگاه‌های برداشت گرانی سنجدی نیز با نام در نقشه مشخص شده‌اند.)

نقشه شماره ۱۷ مربوط به بی‌هنچاری بوگر می‌باشد. در تصحیحات از چگالی میانگین منطقه‌ای ۲/۴ گرم بر سانتیمتر مکعب که از روش نتلتون بر روی پروفیل ۲۵۰ شرقی بدست آمده، استفاده گردیده است. اختلاف حداقل و حداقل در این نقشه ۱/۸ میلی‌گال می‌باشد. تابعیتی با رنگ آبی که نشان دهنده بی‌هنچاری منفی است (خط چین زرد رنگ) بر روی ارتفاعات قرار گرفته است.

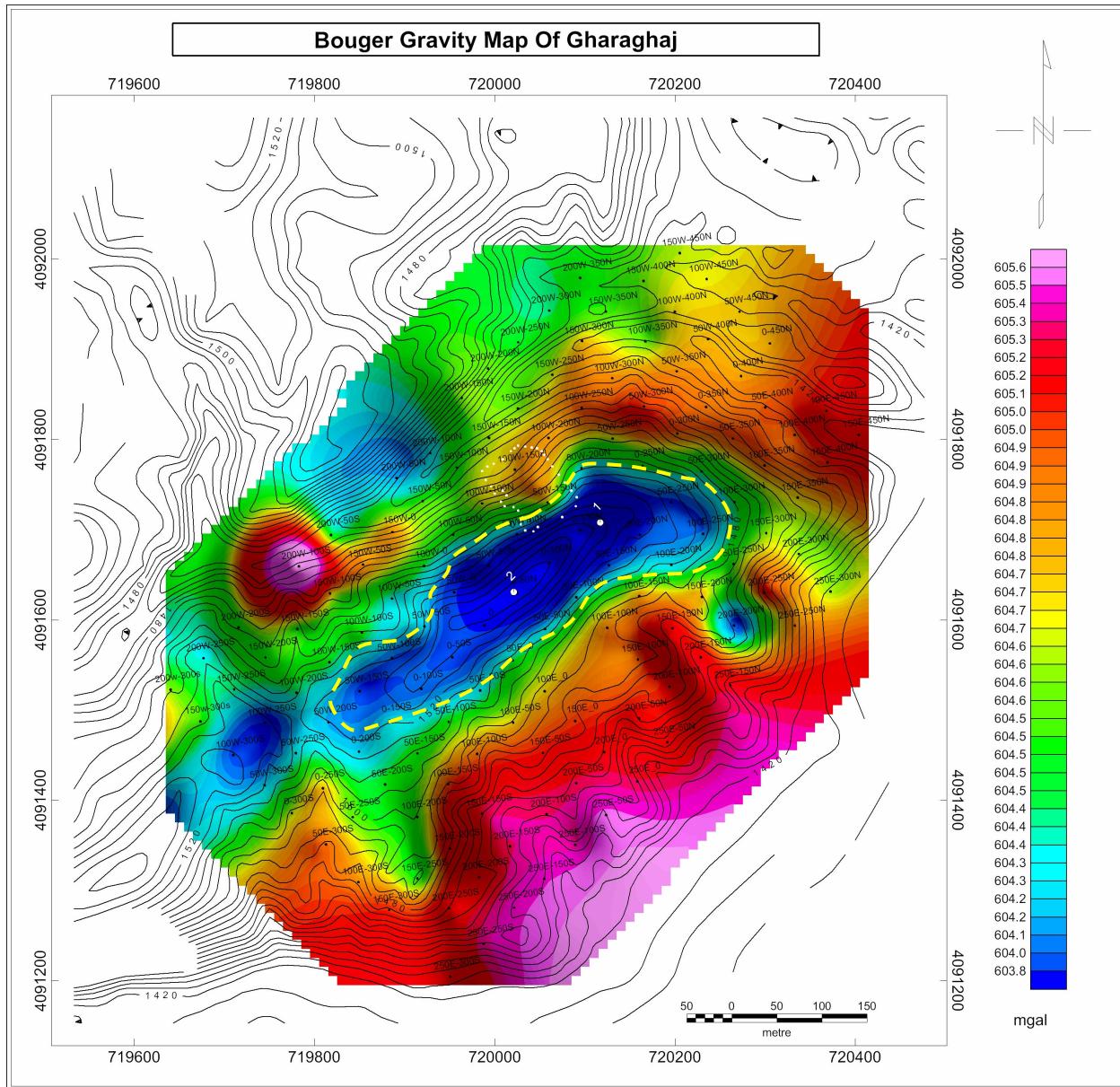
از مقایسه این نقشه با نقشه زمین‌شناسی (نقشه شماره ۳) اثر واحدهای زمین‌شناسی موجود در منطقه مخصوصاً واحد مارن ژیپس‌دار Mmg مشهود است. به منظور تفکیک بهتر بی‌هنچاری و از بین بردن روند واحدهای زمین‌شناسی از داده‌ها، نقشه باقیمانده (نقشه شماره ۱۸) با برازش منحنی درجه دو روی داده‌های بی‌هنچاری بوگر تهیه گردیده است.

در نقشه باقیمانده ناحیه‌ای L مانند که تقریباً بر روی یال تپه قرار گرفته است و با رنگ آبی از دیگر نواحی متمایز شده است، مشخص کننده بی‌هنجری منفی است (خط چین زرد رنگ) و به دلیل معدنکاری قدیمی نمک و برونزدهای دیگر موجود در منطقه، این بی‌هنجری مربوط به وجود گند نمکی می‌باشد و امتداد شمال شرقی - جنوب غربی دارد. البته بی‌هنجری به طرف جنوب غرب ادامه داشته و محدود نشده است. برای تحلیل بیشتر نیاز به پردازش‌های دیگری دارد.

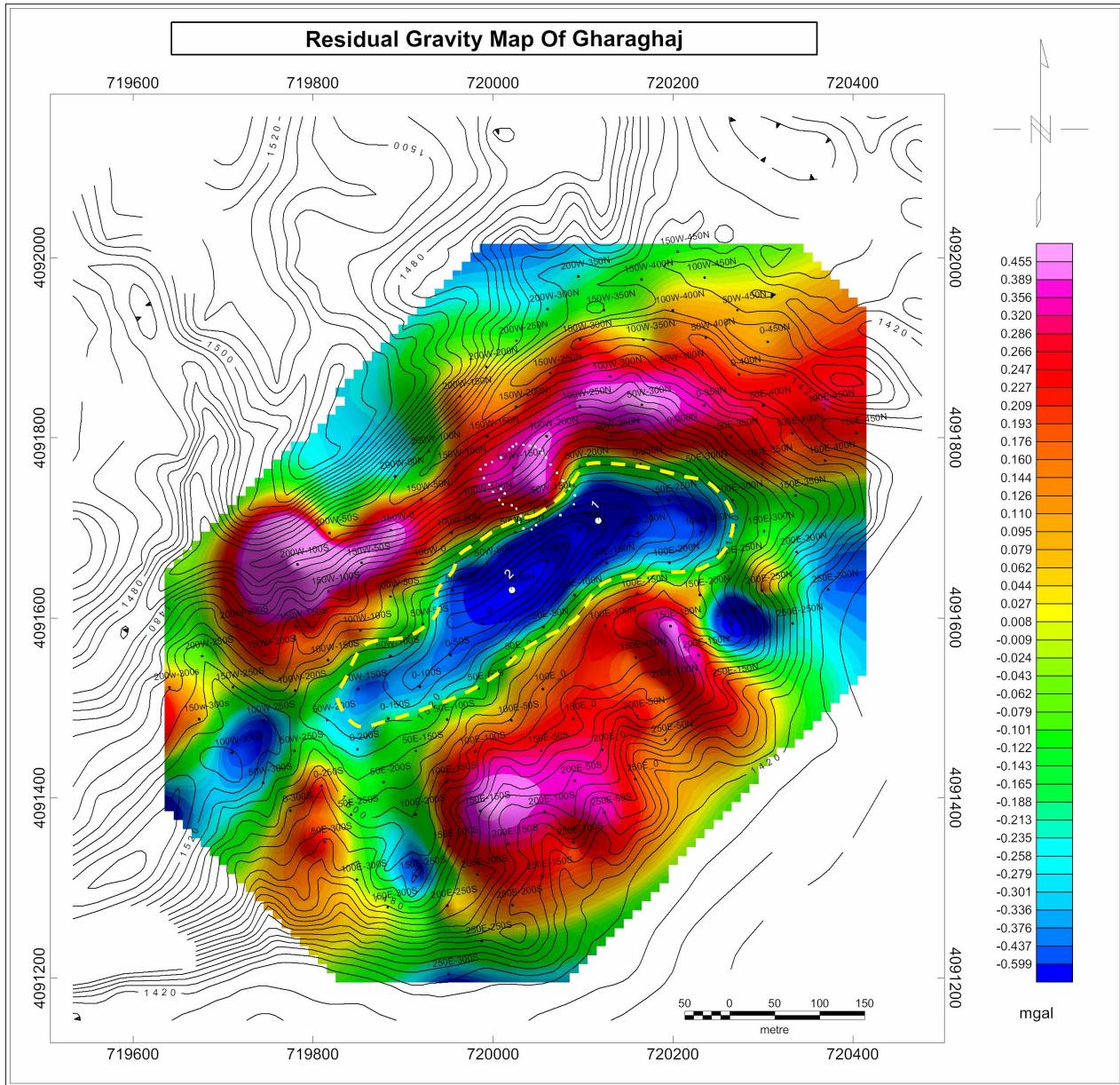
برای تعبیر و تفسیر بهتر لازم است که نوشهای احتمالی در برداشت و اثرات بی‌هنجری‌های سطحی، از بین بود بدین منظور از ادامه فراسو با $Z=20$ m استفاده شده است (نقشه شماره ۱۹). در مقایسه با نقشه باقیمانده، نوشهای سطحی از بین رفته و بی‌هنجری‌های موجود هموارتر شده‌اند و اثر بی‌هنجری مربوط به گند نمکی همچنان باقی است.

در صورتی که بی‌هنجری نزدیک به سطح و با ضخامت کم باشد، در نقشه‌های ادامه فراسو با مقدار Z بالا اثر آن از بین رفته و یا کاهش مقدار عددی زیاد خواهد بود و چنانچه بی‌هنجری در عمق و یا در سطح و دارای ضخامت زیاد باشد، خلاف این امر پیش خواهد آمد. نقشه شماره ۲۰، نقشه ادامه فراسو با $Z=50$ m می‌باشد. این نقشه مورد دوّم را تأیید می‌نماید. اثر بی‌هنجری مربوط به گند نمکی همچنان باقی است.

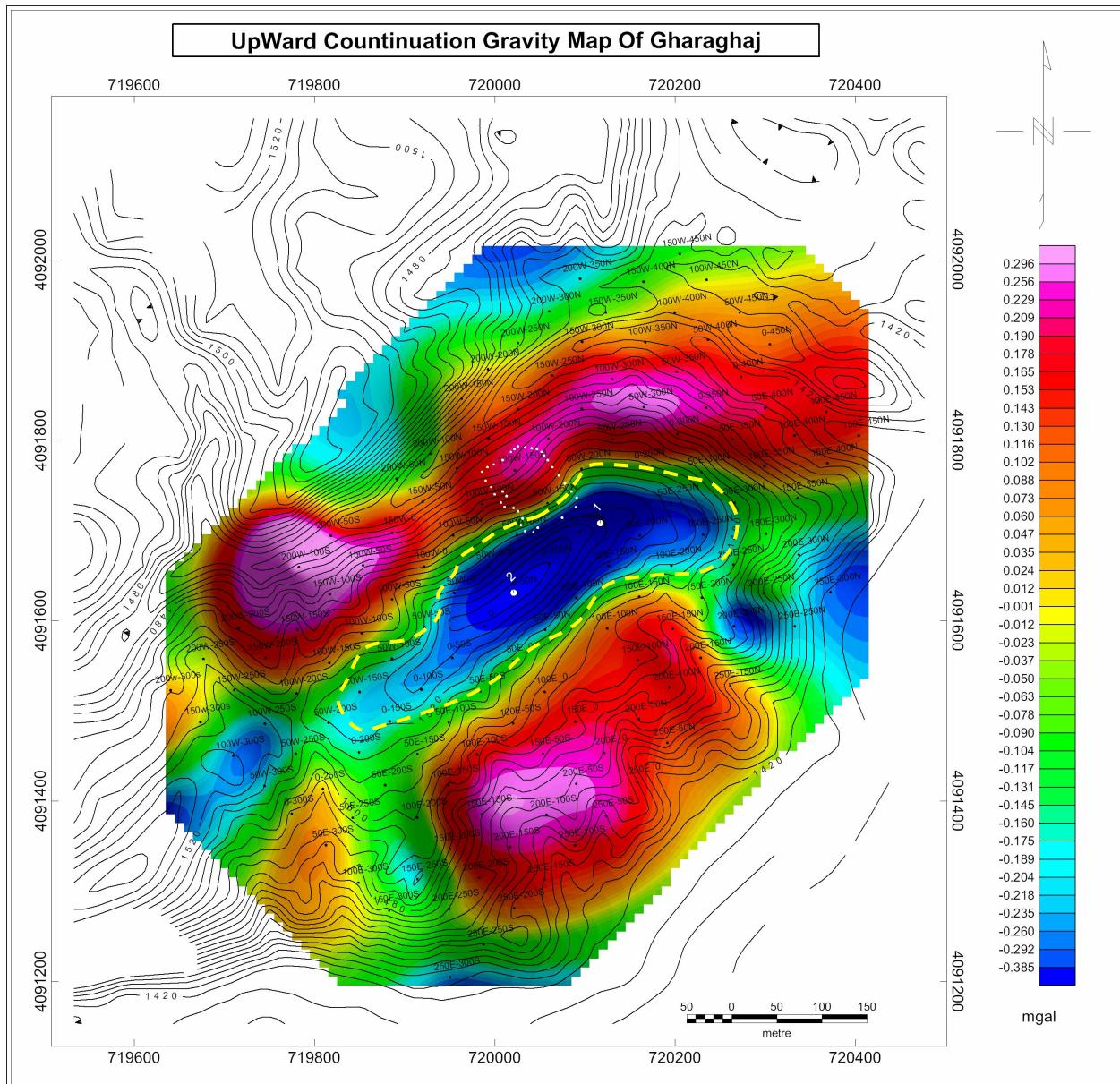
از روش سیگنال تحلیلی (نقشه شماره ۲۱) جهت تعیین لبه‌های بی‌هنجری و به عبارتی تعیین گسترش جانبی آن استفاده می‌شود. وسعت محدوده بدست آمده از این روش با خط چین آبی مشخص شده است (محدوده شماره ۱). این محدوده دارای کمی کشیدگی به سمت شمال غرب و در جهت جنوب غرب از وسعت آن نسبت به نقشه ۱۸ کمتر شده است. البته محدوده‌های ۲ و ۳ نیز در نقشه مشاهده می‌شود که چون محدود به یک نقطه می‌شود، به احتمال زیاد ناشی از خطای داده می‌باشد.

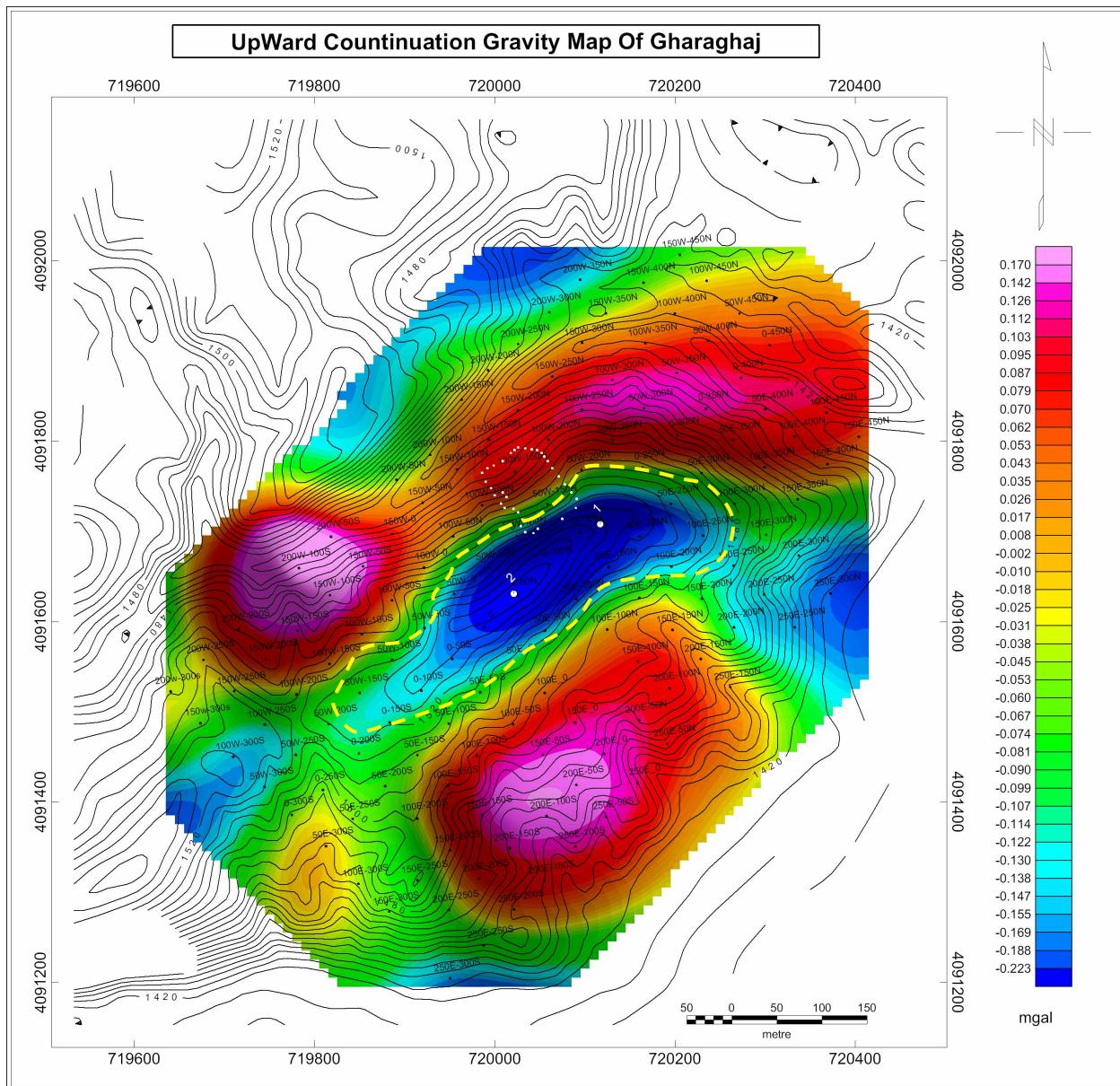
نقشه شماره ۱۷- نقشه بوگر، منطقه قره آغاج (نقاط حفاری پیشنهادی دوازیر سفید و معدن کاری قدیمی با نقطه چین سفید رنگ مشخص شده‌اند.)

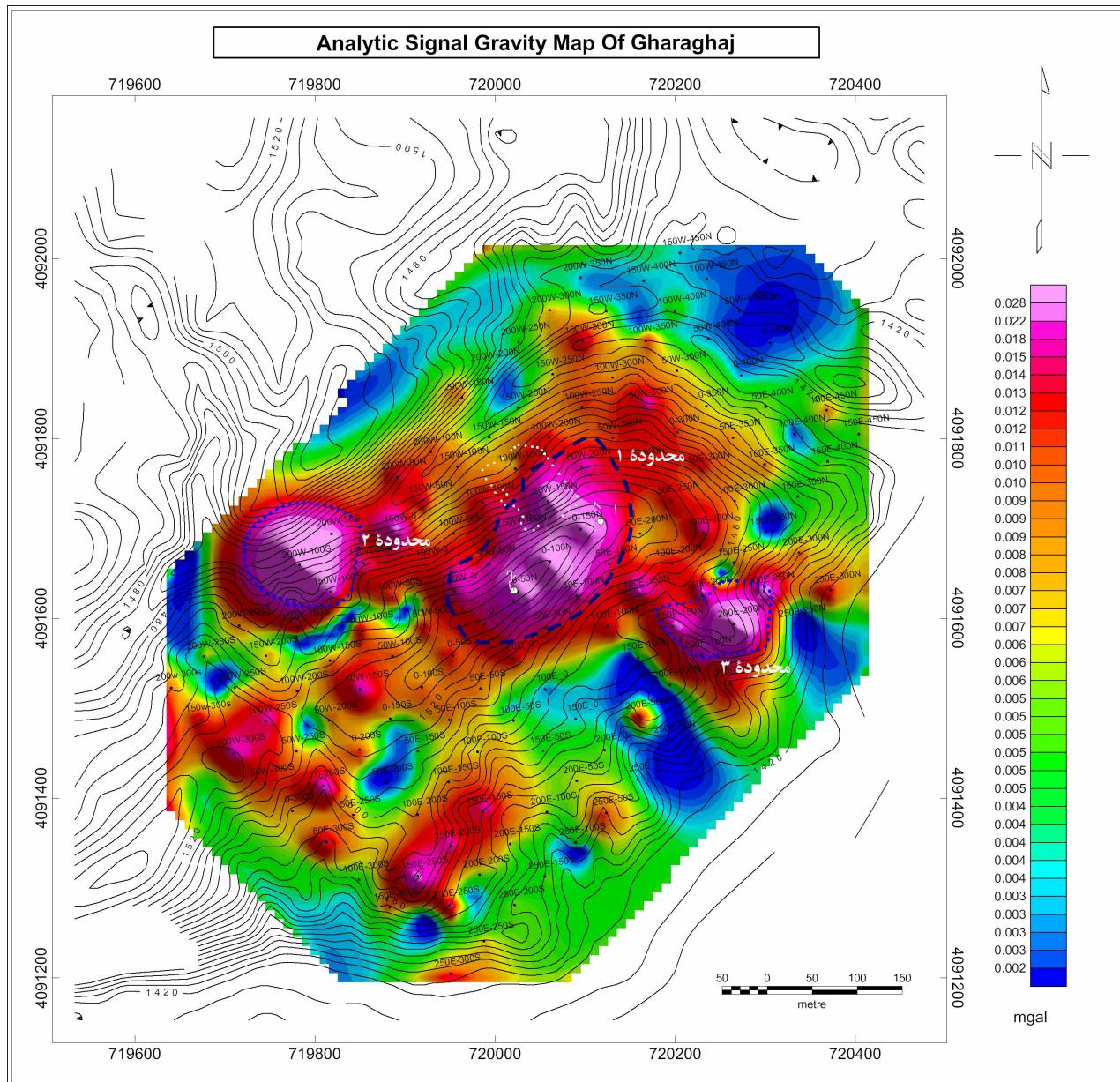
نقشه شماره ۱۸ - نقشه باقیمانده، منطقه قره آغاج

نقشه شماره ۱۹ - نقشه اثر باقیمانده با ادامه فراسو ۲۰ متر، منطقه قره آغاچ

نقشه شماره ۲۰- نقشه اثر باقیمانده با ادامه فراسو ۵۰ متر، منطقه قره آغاج

نقشه شماره ۲۱- نقشه سیگنال تحلیلی، منطقه قره آقاج

۳-۲-۲- مطالعه مغناطیس سنگی در محدوده قره آقاج

اطلاعات مغناطیس سنجی به همراه مختصات نقاط برداشت در رایانه توسط نرم افزار OASYS

مورد پردازش قرار گرفت. نقشه های ارائه شده به ترتیب عبارتند از:

نقشه شدت کل میدان مغناطیسی، نقشه باقیمانده، نقشه برگردان به قطب، نقشه برگردان به قطب با ادامه فراسو ۲۰ متر و ۴۰ متر که همگی از نقشه باقیمانده تهیه شده است.

نقشه شماره ۲۲ نقشه شدت کل میدان مغناطیسی را نشان میدهد. بیشترین مقدار شدت کل میدان مغناطیسی اندازه گیری شده ۴۷۶۶۸ و ۴۷۷۹۸ گاما اندازه گیری شده است. تغییرات میدان مغناطیسی با استفاده از مقیاس رنگی و با تکنیک IMAGE SHADOW به گونه ای رسم شده که کمترین شدت میدان با رنگ آبی و به تدریج با افزایش شدت کل میدان مغناطیسی به رنگهای سبز - زرد - نارنجی و قرمز و قرمز پر رنگ نمایش داده شود.

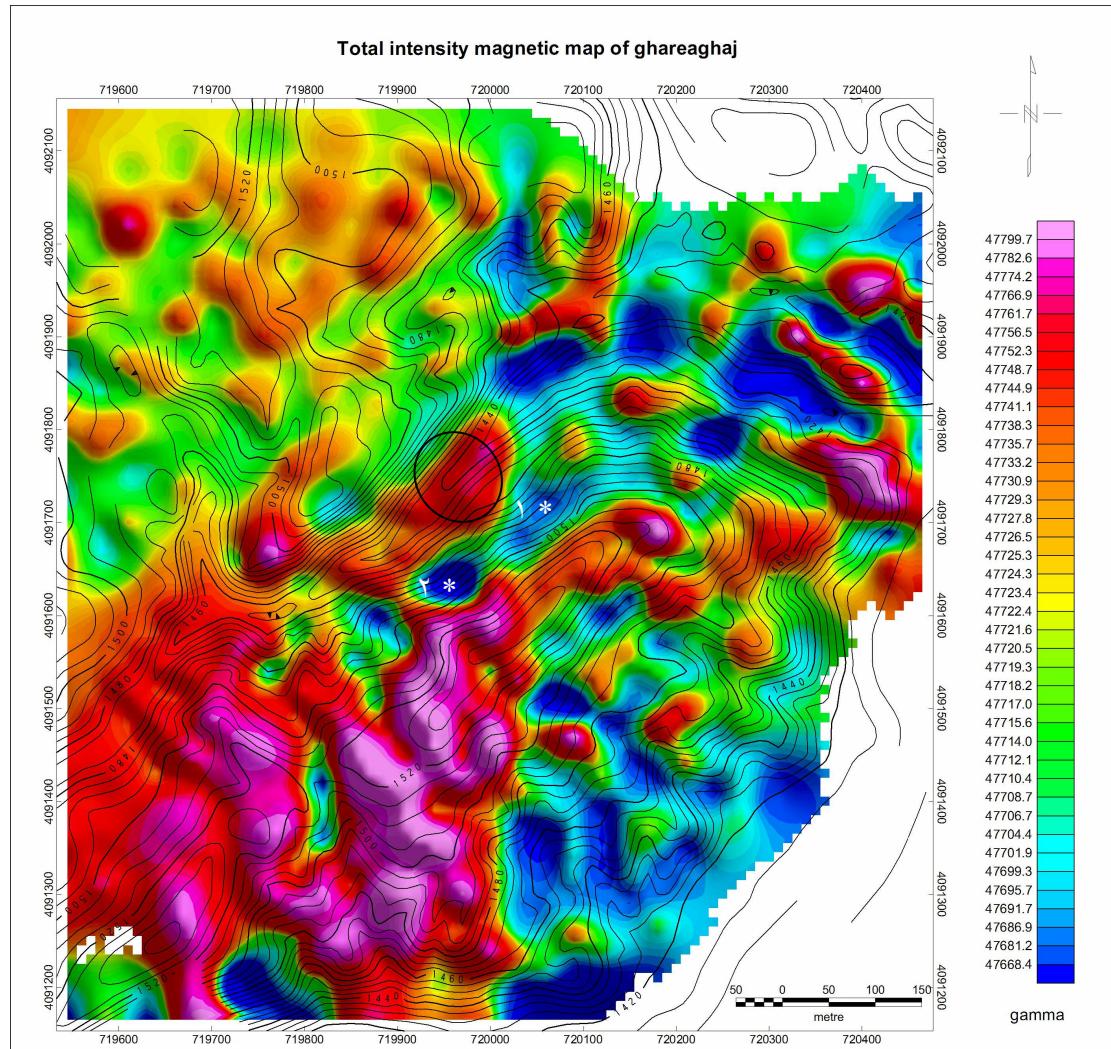
در نقشه شماره ۲۲ روندی از بیهنجاری قوی و ضعیف مشاهده میشود که عمدتاً ناشی از تغییرات رخساره است. این نقشه نیاز به تصحیحات دیگری از جمله تصحیح برگردان به قطب دارد. با مقایسه این نقشه و نقشه زمین شناسی می توان مشاهده کرد که سازند کنگلو مرای قرار گرفته بر روی ارتفاعات جنوب غربی محدوده، مقدار مغناطیسی را بالا برده و لذا تهیه نقشه باقیمانده (نقشه شماره ۲۳) تا حدی مفید است اما اثر خیلی بارز مانند منطقه آجی چای نخواهد داشت.

به منظور تعیین دقیق تر محل واقعی توده ها، ابتدا نقشه باقیمانده تهیه و سپس تصحیح برگردان به قطب بر روی آن انجام شده است. برای تهیه نقشه برگردان به قطب از دو پارامتر زاویه میل مغناطیسی و زاویه انحراف مغناطیسی استفاده شده است. مقادیر طبق استاندارد جهانی در محل انجام برداشت ها عبارت است از: Inclinatio n = 55.2, declinatio n = 4.5 پس از انجام تصحیح بیهنجاری ها کمی به سمت شمال کشیده شد.

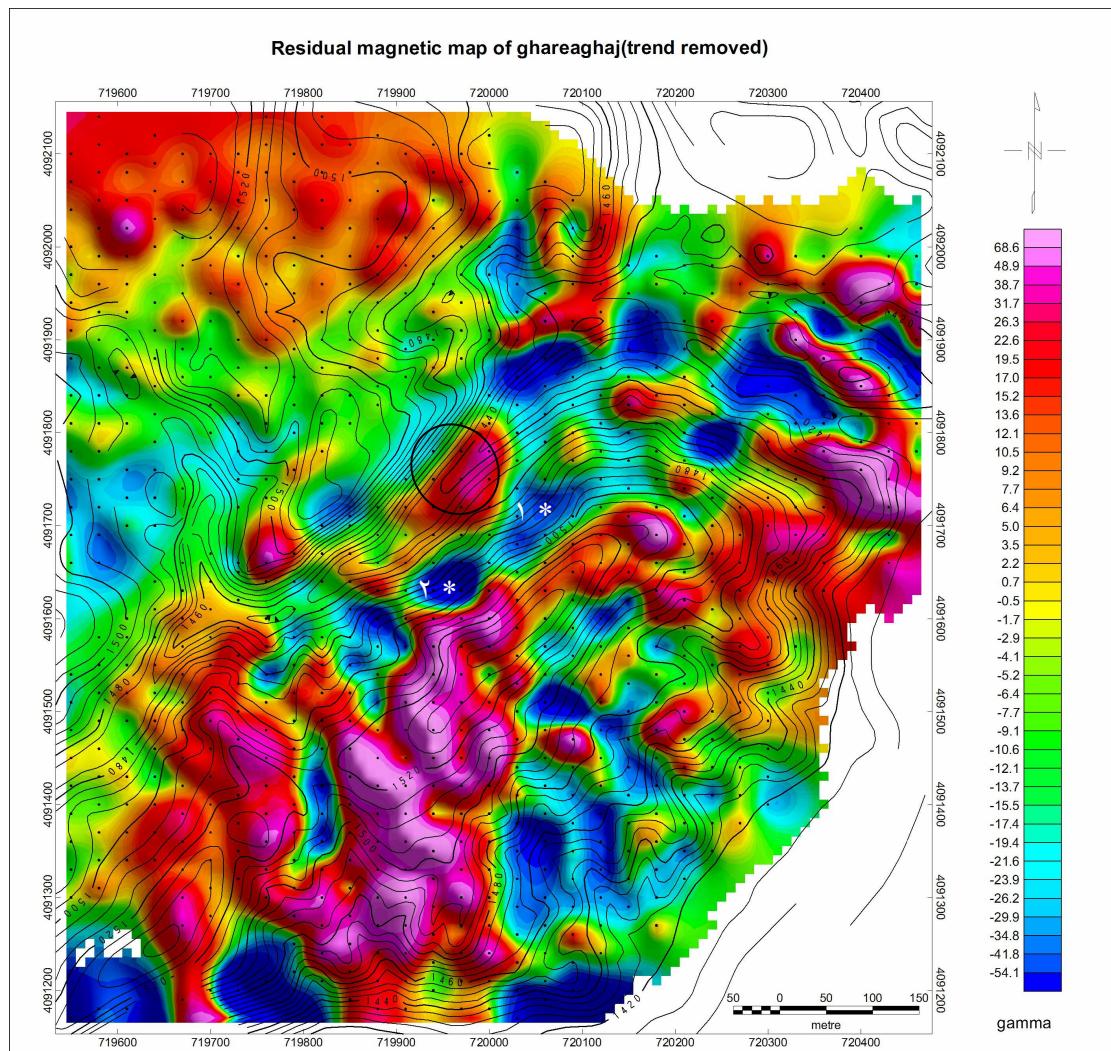
نقشه شماره ۲۴ نقشه برگردان به قطب را نشان میدهد. برای حذف اثر بیهنجاریهای سطحی و دستیابی به تغییرات عمیق‌تر از پردازش ادامه فراسو استفاده شد. بدین منظور با استفاده از این پردازش، داده‌های مغناطیسی برگردان به قطب تا ۲۰ متر و ۴۰ متر به سمت بالا مورد پردازش قرار گرفت. نقشه شماره ۲۵ و ۲۶ این اثر را نمایش می‌دهند. نقشه شماره ۲۵ برای تفسیر مناسب است لذا تفسیر بر روی این نقشه انجام می‌شود.

تغییرات شدت میدان مغناطیسی بیش از ۱۰۰ گاما، به علت وجود واحد کنگلومرا باعث محو شدن سایر بیهنجاری‌ها خواهد شد لذا در این منطقه انتظار برآورده و ضعیت گنبد نمکی با این روش تقریباً متغیر است. اما چند مورد قابل بررسی است. با توجه به نقشه‌ها خصوصاً نقشه شماره ۲۴ می‌توان به توزیع کنگلومرا اشاره کرد. بر روی این نقشه تقریباً مناطق با رنگ قرمز منطبق بر محدوده‌های کنگلومرا قرار می‌گیرد با توجه به نقشه ۲۵ که ادامه فراسو ۲۰ متر را نشان می‌دهد، می‌توان گفت که واحد کنگلومرا عمیق چندانی نداشته باشد و شاید به علت بالا آمدگی گنبد نمکی در عرض ۴۰۹۱۳۰۰ تا ۴۰۹۱۹۰۰ بیشترین ضخامت آن از بین رفته و یا کم شده باشد ولی در عرض‌های پایین‌تر از ۴۰۹۱۳۰۰ تا ۴۰۹۱۵۰۰ بیشترین ضخامت را دارد. سایر بخش‌های قرمز رنگ نیز گسترش این واحد را در شمال غرب و شرق نشان می‌دهد این بخش‌ها بر روی نقشه ۲۳ جدا شده است. محدوده‌های خیلی کم مغناطیس نیز محدوده‌های قرمز را شامل شده و بر روی محدوده‌های کنگلومرا قرار می‌گیرد. از آنجاییکه این واحد غالباً از جنس سنگ‌های بازیک دارای وزن مخصوص زیاد می‌باشد لذا احتمال اینکه با استفاده از روش گرانی‌سنگی نیز این واحد تفکیک شود، وجود دارد.

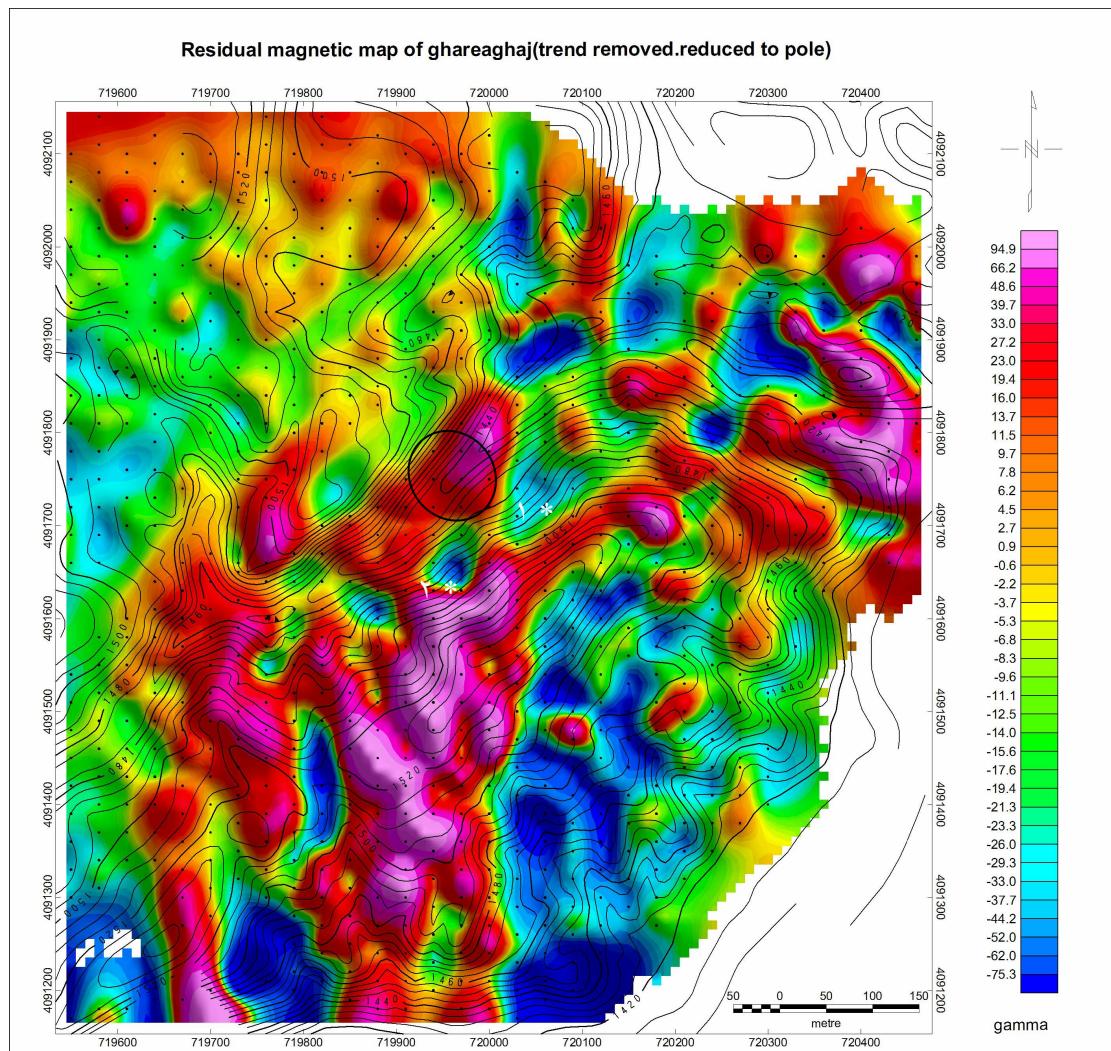
نکته دیگری که بر روی این نقشه‌ها قابل مشاهده است و از این جهت شباهت زیادی به محدوده آجی چای دارد، فرم هلالی شکل مشاهده شده بر روی بخش‌های با مغناطیس کم و منطبق بر آبراه‌ها است که نمک در دیوار جنوبی آن قرار دارد.

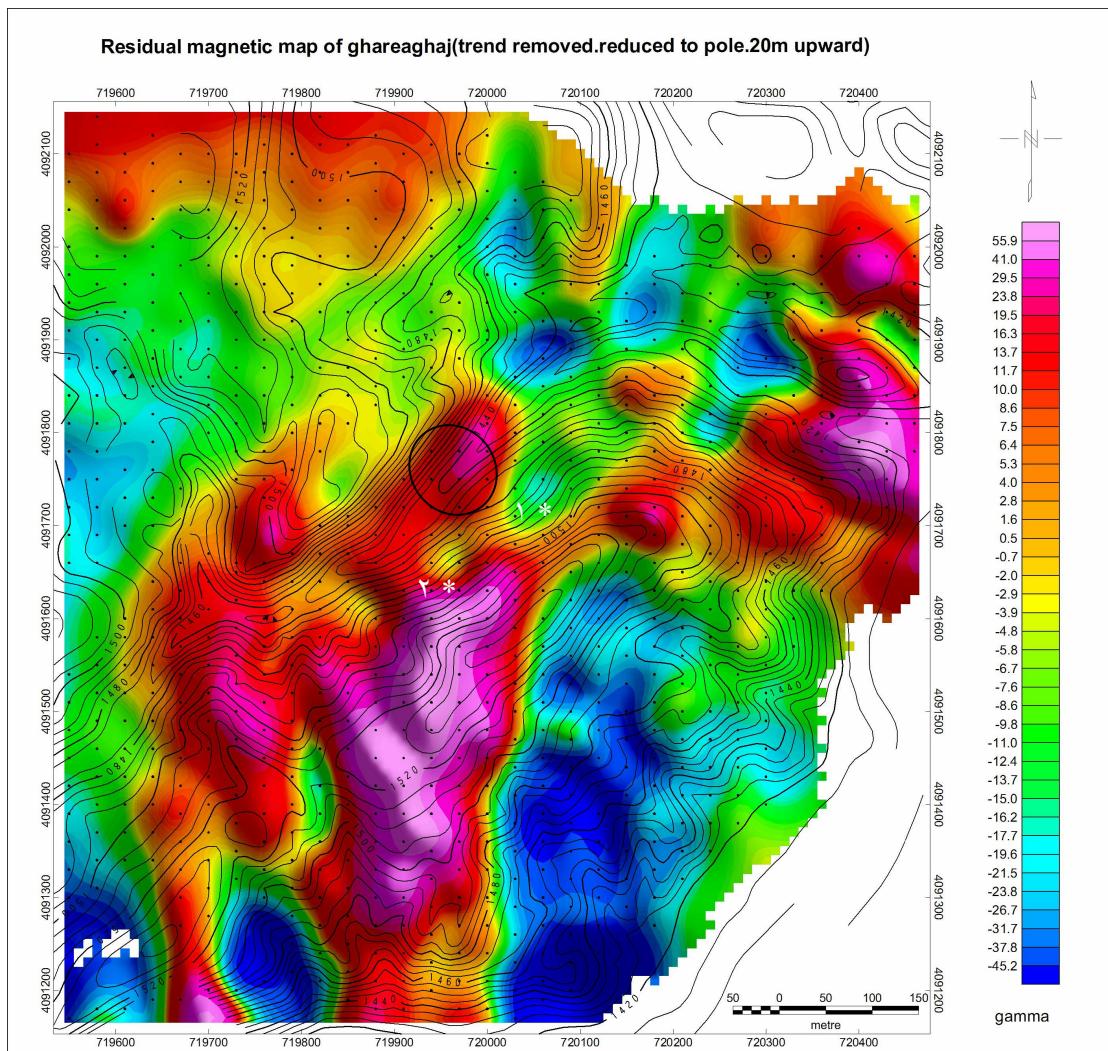
نقشه شماره ۲۲- نقشه شدت کل مغناطیسی (ستاره‌ها نقاط حفاری پیشنهادی و بیضوی محوطه تقریبی معدن کاری را نشان می‌دهند).

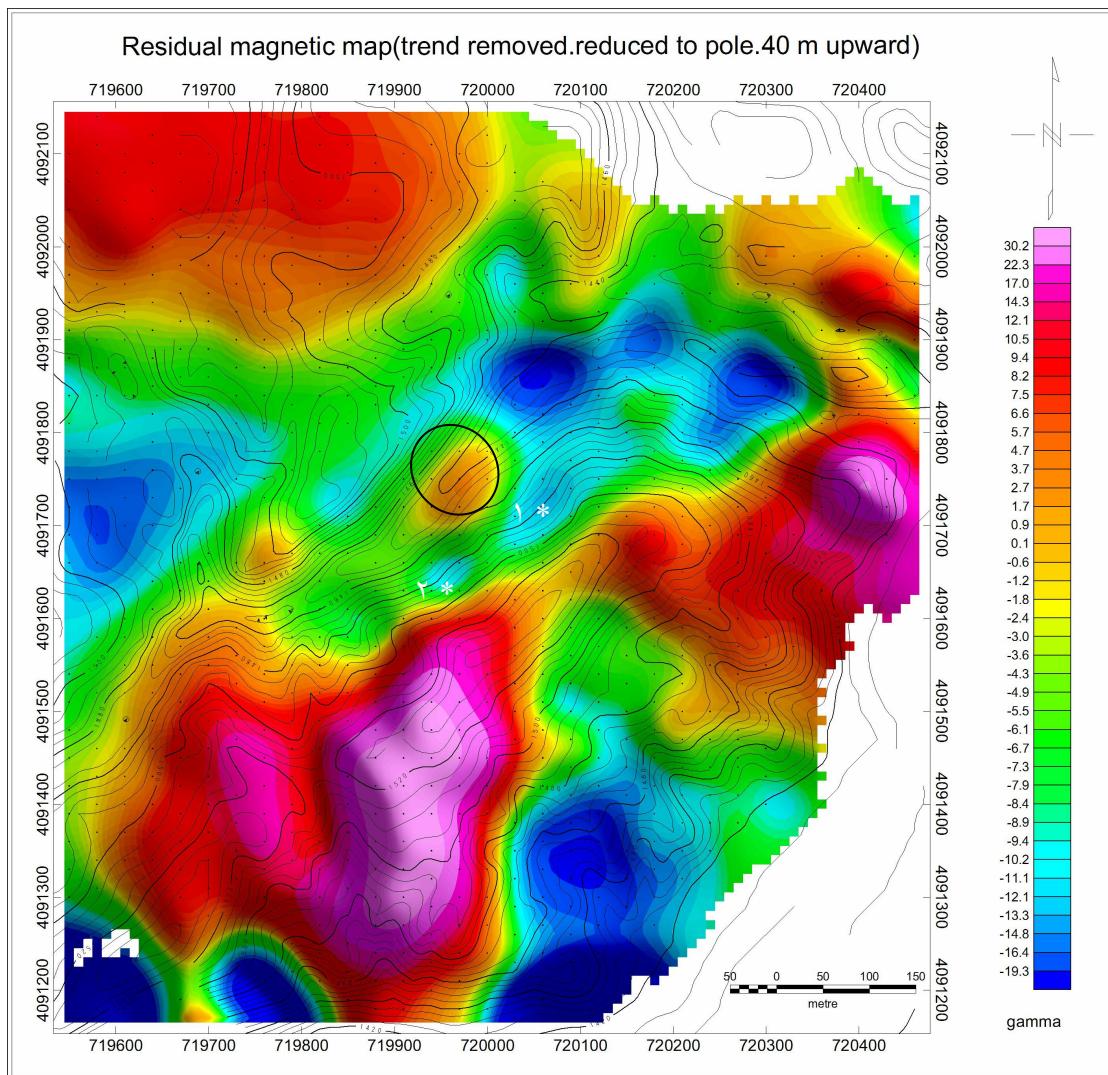
نقشه شماره ۲۳- نقشه مغناطیس باقیمانده.

نقشه شماره ۲۴- نقشه مغناطیس باقیمانده که تصحیح برگردان به قطب بر روی آن انجام شده است.

نقشه شماره ۲۵- ادامه فراسوی ۲۰ متر بر روی نقشه باقیمانده مغناطیسی.

نقشه شماره ۲۶- ادامه فراسوی ۴۰ متر بر روی نقشه باقیمانده مغناطیسی.

۴- نتیجه گیری

۴-۱- محدوده آجی چای

در این محدوده هر دو روش استفاده شده جهت بررسی وجود گنبد نمکی موفقیت آمیز بوده و از نقشه های بدست آمده احتمال وجود گنبد نمکی در منطقه تایید و محدوده آن مشخص شده است.

پس از انجام پردازش اولیه داده های مغناطیسی و گرانی سنجی، اثر واحدهای زمین شناسی موجود در منطقه به خوبی مشهود بوده و لذا برای از بین بردن این اثر پردازش های دیگری بر روی داده ها انجام شده است.

واحدهای رس و مارن در نقشه های مغناطیسی و گرانی سنجی خود را با مقادیر عددی بالا (طیف رنگی قرمز) نشان داده اند و نواحی مارن ژیپس دار که چگالی کمتری دارند در نقشه های گرانی سنجی و مغناطیس سنجی با مقادیر عددی پایین (طیف رنگی آبی) از دیگر واحدها جدا شده اند.

بنابر اطلاعات نقشه های مغناطیسی یک محدوده ای که دارای مغناطیس باقیمانده منفی می باشد و در نقشه با طیف رنگی آبی مشاهده می شود را می توان معرف بخشی از گنبد نمکی مورد مطالعه در نظر گرفت. این محدوده در نقشه های گرانی سنجی نیز با انجام پردازش های ثانویه تایید شده ولی از وسعت آن کاسته شده است.

مرکز تقریبی گنبد نمکی بنا بر نقشه های هر دو روش در نقطه $y=4108320$, $x=732010$ تعیین شده و احتمالاً دارای شبیه به طرف شرق و امتداد شمال شرقی - جنوب غربی می باشد. عمق تخمینی سر گنبد نمکی حدود ۲۰ تا ۶۰ متر با روش طیف توان بدست آمده است.

وسعت احتمالی محدوده گنبد نمکی 140×220 متر می باشد. با توجه به اطلاعات فوق گمانه های اکتشافی

زیر جهت بررسی بی هنجاری های گرانی سنجی و مغناطیس سنجی پیشنهاد می گردد:

شماره گمانه	X	Y	عمق حفاری (متر)	زاویه حفاری (درجه)
۱	۷۳۲۰۱۰	۴۱۰۸۳۲۰	۱۵۰	حداقل
۲	۷۳۲۰۴۵	۴۱۰۸۲۹۰	۱۵۰	حداقل
۳	۷۳۱۹۸۰	۴۱۰۸۳۵۵	۱۵۰	حداقل

۴-۲- محدوده قره آغاج

در این محدوده اطلاعات روش گرانی سنجی جهت بررسی وجود گند نمکی موفقیت آمیز بوده و روش مغناطیس سنجی به دلیل وجود سازند کنگلومرا، نتایج خوبی در بر نداشته است.

در این منطقه نیز پس از انجام پردازش اولیه داده های مغناطیسی و گرانی سنجی، اثر واحد های زمین شناسی موجود در منطقه به خوبی مشهود بوده و لذا برای از بین بردن این اثر پردازش های دیگری بر روی داده ها انجام شده است.

تغییرات شدت میدان مغناطیسی بیش از ۱۰۰ گاما، به علت وجود واحد کنگلومرا باعث محو شدن سایر بی هنجاری ها در منطقه شده است لذا در این منطقه انتظار برآورده و وضعیت گند نمکی با این روش تقریباً متفاوت است. اما با این روش می توان به توزیع کنگلومرا (تقریباً مناطق با رنگ قرمز) در منطقه اشاره کرد. با توجه به نقشه ادامه فراسو، می توان گفت که واحد کنگلومرا عمق چندانی نداشته باشد و شاید به علت بالا آمدگی گند نمکی در عرض ۴۰۹۱۳۰۰ تا ۴۰۹۱۹۰۰ ضخامت آن از بین رفته و یا کم شده باشد و شاید به علت بالا آمدگی گند نمکی در عرض ۴۰۹۱۵۰۰ تا ۴۰۹۱۳۰۰ بیشترین ضخامت را دارد. سایر بخش های قرمز رنگ نیز گسترش این واحد را در شمال غرب و شرق نشان می دهد.

در نقشه باقیمانده گرانی سنجی ناحیه ای L مانند که تقریباً بر روی یال تپه قرار گرفته است و با توجه به شواهد سطحی و معدنکاری قدیمی نمک در منطقه، این بی هنجاری مربوط به وجود گند نمکی می باشد و

امتداد شمال شرقی - جنوب غربی دارد. وسعت تقریبی محدوده بدست آمده با استفاده از روش سیگنال تحلیلی در حدود 250×220 متر می‌باشد. مرکز تقریبی گندمکی بنابر نقشه‌های روش گرانی‌سنجد بر روی ایستگاه ۱۰۰ شمالی خط صفر با مختصات $x=4091631, y=721180$ تعیین شده است.

با توجه به اطلاعات فوق گمانه‌های اکتشافی زیر جهت بررسی بی‌هنجری‌های گرانی‌سنجد پیشنهاد

می‌گردد:

زاویه حفاری (درجه)	عمق حفاری (متر)	Y	X	شماره گمانه
قائم	۱۵۰	۴۰۹۱۷۰۸	۷۲۰۱۱۷	۱
قائم	۱۵۰	۴۰۹۱۶۳۱	۷۲۰۰۲۱	۲

۵- تشکر و قدر دانی

در اینجا برخود لازم می‌دانیم از آقای مهندس شهریار جوادی‌پور رئیس گروه ژئوفیزیک وقت و مهندس علیرضا عامری سرپرست گروه باختر بازخوانی و ارائه راهنمایی‌های لازم در تهیه گزارش تشکر و قدردانی نماییم. همچنین از همکاری صمیمانه جناب آقای مهندس فرهادی و آقای مهندس رواقی و همچنین فرماندار شهرستان میانه و سایر اعضای اکیپ سپاسگزاری می‌شود. در اجرای این مطالعات آقایان فرامرز اله وردی، ابراهیم ترک و حسین ایرانشاهی تکنسین‌های گروه در عملیات برداشت‌های صحرائی با کارشناسان همکاری داشته‌اند.

۲-۶-داده‌های روش مغناطیس سنجی

۱-داده‌های روش مغناطیس سنجی در محدوده آجی‌چای

X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag
554555	3305807	45363	555530	3305607	45367	555580	3305607	45367
554580	3305807	45363	555555	3305607	45367	555605	3305607	45366
554605	3305807	45364	555030	3305707	45365	555630	3305607	45365
554630	3305807	45364	555055	3305707	45368	555655	3305607	45367
554655	3305807	45363	555080	3305707	45364	555680	3305607	45365
554680	3305807	45362	555105	3305707	45365	555705	3305607	45365
554705	3305807	45363	555130	3305707	45362	555730	3305607	45364
554730	3305807	45364	555155	3305707	45365	555755	3305607	45364
554755	3305807	45363	555180	3305707	45366	555780	3305607	45366
554780	3305807	45364	555205	3305707	45365	555805	3305607	45366
554805	3305807	45363	555230	3305707	45364	555830	3305607	45366
554830	3305807	45362	555255	3305707	45367	555855	3305607	45364
554855	3305807	45364	555280	3305707	45362	555880	3305607	45366
554880	3305807	45362	555305	3305707	45363	555905	3305607	45365
554905	3305807	45363	555330	3305707	45365	555930	3305607	45364
554930	3305807	45363	555355	3305707	45366	555955	3305607	45365
554955	3305807	45364	555380	3305707	45363	555980	3305607	45365
554980	3305807	45365	555405	3305707	45363	556005	3305607	45365
555005	3305807	45364	555430	3305707	45366	556030	3305607	45367
555030	3305807	45364	555455	3305707	45365	556055	3305607	45367
555055	3305807	45363	555480	3305707	45367	556080	3305607	45366
555080	3305807	45364	555505	3305707	45366	556105	3305607	45365
555105	3305807	45363	555530	3305707	45364	556130	3305607	45363
555130	3305807	45364	555555	3305707	45366	556155	3305607	45363
555155	3305807	45365	555580	3305707	45365	554705	3305507	45362
555180	3305807	45366	555605	3305707	45366	554730	3305507	45362
555205	3305807	45363	555630	3305707	45367	554755	3305507	45363
555230	3305807	45362	555655	3305707	45367	554780	3305507	45364
555255	3305807	45363	555680	3305707	45367	554805	3305507	45364
555280	3305807	45364	555705	3305707	45367	554830	3305507	45364
555305	3305807	45364	555730	3305707	45368	554855	3305507	45364
555330	3305807	45366	555755	3305707	45368	554880	3305507	45363
555355	3305807	45363	555780	3305707	45365	554905	3305507	45364
555380	3305807	45363	555805	3305707	45364	554930	3305507	45362
555405	3305807	45364	555830	3305707	45365	554955	3305507	45363
555430	3305807	45366	555855	3305707	45364	554980	3305507	45363
555455	3305807	45367	555880	3305707	45365	555005	3305507	45363
555480	3305807	45366	555905	3305707	45365	555030	3305507	45362
555505	3305807	45366	555930	3305707	45367	555055	3305507	45363
555530	3305807	45367	555955	3305707	45368	555080	3305507	45363
555555	3305807	45367	555980	3305707	45369	555105	3305507	45364
555580	3305807	45365	556005	3305707	45369	555130	3305507	45363
555605	3305807	45366	556030	3305707	45366	555155	3305507	45362
555630	3305807	45366	556055	3305707	45365	555180	3305507	45366
555655	3305807	45366	556080	3305707	45364	555205	3305507	45365

X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag
555680	3305807	45366	556105	3305707	45366	555230	3305507	45364
555705	3305807	45366	554655	3305607	45362	555255	3305507	45364
555730	3305807	45366	554680	3305607	45362	555280	3305507	45364
555755	3305807	45366	554705	3305607	45364	555305	3305507	45363
555780	3305807	45367	554730	3305607	45366	555330	3305507	45364
555805	3305807	45367	554755	3305607	45367	555355	3305507	45363
555830	3305807	45367	554780	3305607	45366	555380	3305507	45364
555855	3305807	45368	554805	3305607	45365	555405	3305507	45364
555880	3305807	45366	554830	3305607	45366	555430	3305507	45364
555905	3305807	45365	554855	3305607	45367	555455	3305507	45365
555930	3305807	45367	554880	3305607	45365	555480	3305507	45365
555955	3305807	45367	554905	3305607	45364	555505	3305507	45365
555980	3305807	45366	555404.11	3305639.1	45366	555530	3305507	45365
556005	3305807	45365	555404.15	3305637.5	45366	555555	3305507	45365
556030	3305807	45365	555404.2	3305635.8	45366	555580	3305507	45366
556055	3305807	45365	555404.25	3305634.1	45366	555605	3305507	45366
556080	3305807	45362	555404.3	3305632.4	45366	555630	3305507	45365
556105	3305807	45361	555404.34	3305630.7	45366	555655	3305507	45364
554555	3305707	45363	555404.39	3305629	45366	555680	3305507	45365
554580	3305707	45365	555404.44	3305627.3	45366	555705	3305507	45366
554605	3305707	45365	555404.48	3305625.6	45366	555730	3305507	45365
554630	3305707	45364	555404.53	3305623.9	45366	555755	3305507	45365
554655	3305707	45364	555404.58	3305622.2	45366	555780	3305507	45365
554680	3305707	45363	555404.62	3305620.5	45366	555805	3305507	45366
554705	3305707	45364	555404.67	3305618.8	45366	555830	3305507	45365
554730	3305707	45365	555404.72	3305617.2	45366	555855	3305507	45365
554755	3305707	45365	555404.77	3305615.5	45366	555880	3305507	45365
554780	3305707	45365	555404.81	3305613.8	45366	555905	3305507	45365
554805	3305707	45364	555404.86	3305612.1	45366	555930	3305507	45365
554830	3305707	45365	555404.91	3305610.4	45366	555955	3305507	45365
554855	3305707	45365	555404.95	3305608.7	45366	555980	3305507	45363
554880	3305707	45364	555405	3305607	45366	556005	3305507	45363
554905	3305707	45364	555405.05	3305605.3	45366	556030	3305507	45363
554930	3305707	45366	555405.09	3305603.6	45366	556055	3305507	45363
554955	3305707	45365	555405.14	3305601.9	45366	556080	3305507	45363
554980	3305707	45366	555405.19	3305600.2	45366	556105	3305507	45363
555005	3305707	45365						

۶-۲-۲- داده‌های روش مغناطیس سنجی در محدوده قره آغاج

X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag
546978	3278704	44997	548178	3279104	45001	549378	3279304	45002
546978	3278904	44995	548178	3279304	44998	549378	3279504	45004
546978	3279104	44996	548178	3279504	44999	549378	3279704	45001
546978	3279304	44999	548178	3279704	45001	549478	3278704	44996
546978	3279504	44998	548278	3278704	44991	549478	3278904	45001
546978	3279704	45000	548278	3278904	44995	549478	3279104	45006
547078	3278704	44998	548278	3279104	45001	549478	3279304	45004
547078	3278904	44999	548278	3279304	44999	549478	3279504	45005

معاونت اکتشاف - مدیریت خدمات اکتشاف

X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag
547078	3279104	44996	548278	3279504	44995	549478	3279704	45001
547078	3279304	44998	548278	3279704	45001	549578	3278704	44997
547078	3279504	45001	548378	3278704	44995	549578	3278904	45002
547078	3279704	44998	548378	3278904	44995	549578	3279104	45001
547178	3278704	44997	548378	3279104	44997	549578	3279304	45002
547178	3278904	44996	548378	3279304	45002	549578	3279704	45001
547178	3279104	44998	548378	3279504	44996	549678	3278704	44999
547178	3279304	44997	548378	3279704	45000	549678	3278904	44998
547178	3279504	45003	548478	3278704	44996	549778	3278704	44999
547178	3279704	44999	548478	3278904	44997	549778	3278904	44999
547278	3278704	44994	548478	3279104	44994	549878	3278704	44999
547278	3278904	44996	548478	3279304	45001	549878	3278904	45002
547278	3279104	44998	548478	3279504	44998	549978	3278704	44998
547278	3279304	44998	548478	3279704	44999	549978	3278904	45000
547278	3279504	45001	548578	3278704	44996	550078	3278704	45002
547278	3279704	45001	548578	3278904	44997	550078	3278904	44999
547378	3278704	44995	548578	3279104	44993	546978	3279904	44994
547378	3278904	44995	548578	3279304	45002	547078	3279904	44996
547378	3279104	44998	548578	3279504	45001	547178	3279904	44995
547378	3279304	44999	548578	3279704	44994	547278	3279904	44996
547378	3279504	45000	548678	3278704	44998	547378	3279904	44998
547378	3279704	45000	548678	3278904	44996	547478	3279904	44998
547478	3278704	44998	548678	3279104	44998	547578	3279904	44998
547478	3278904	44995	548678	3279304	44999	547678	3279904	44998
547478	3279104	44998	548678	3279504	45003	547778	3279904	44998
547478	3279304	44999	548678	3279704	44999	547878	3279904	44998
547478	3279504	44999	548778	3278704	44995	547978	3279904	44999
547478	3279704	45000	548778	3278904	44997	548078	3279904	44999
547578	3278704	44995	548778	3279104	44994	548178	3279904	44999
547578	3278904	44998	548778	3279304	44998	548278	3279904	44999
547578	3279104	44999	548778	3279504	45002	548378	3279904	44999
547578	3279304	45000	548778	3279704	45003	548478	3279904	44999
547578	3279504	44999	548878	3278704	44997	548578	3279904	44997
547578	3279704	45000	548878	3278904	44991	548678	3279904	44996
547678	3278704	44996	548878	3279104	44993	548778	3279904	44993
547678	3278904	44997	548878	3279304	44996	548878	3279904	44997
547678	3279104	45000	548878	3279504	45004	548978	3279904	44998
547678	3279304	44999	548878	3279704	45002	549078	3279904	45000
547678	3279504	44998	548978	3278704	44999	549178	3279904	44998
547678	3279704	45001	548978	3278904	44993	549278	3279904	44998
547778	3278704	44995	548978	3279104	44994	549378	3279904	44999
547778	3278904	44995	548978	3279304	44997	549478	3279904	45000
547778	3279104	45000	548978	3279504	45005	549578	3279904	45001
547778	3279304	44999	548978	3279704	45003	546978	3280104	44997
547778	3279504	44999	549078	3278704	45000	547078	3280104	44996
547778	3279704	45001	549078	3278904	44995	547178	3280104	44997
547878	3278704	44994	549078	3279104	44996	547278	3280104	44997
547878	3278904	44996	549078	3279304	45000	547378	3280104	44999
547878	3279104	45001	549078	3279504	45007	547478	3280104	44998
547878	3279304	45000	549078	3279704	45002	547578	3280104	44998
547878	3279504	44999	549178	3278704	45001	547678	3280104	44998
547878	3279704	45000	549178	3278904	44999	547778	3280104	44997
547978	3278704	44997	549178	3279104	44997	547878	3280104	44997
547978	3278904	44992	549178	3279304	45000	547978	3280104	44999
547978	3279104	44998	549178	3279504	45007	548078	3280104	44999
547978	3279304	44998	549178	3279704	45003	548178	3280104	44999

X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag	X UTM	Y UTM	Mag
547978	3279504	45001	549278	3278704	44999	548278	3280104	45001
547978	3279704	45000	549278	3278904	45002	548378	3280104	45003
548078	3278704	44995	549278	3279104	45001	548478	3280104	45001
548078	3278904	44998	549278	3279304	45004	549178	3280104	45006
548078	3279104	45000	549278	3279504	45008	549278	3280104	44999
548078	3279304	44992	549278	3279704	45003	549378	3280104	45001
548078	3279504	45002	549378	3278704	44997	549478	3280104	45000
548078	3279704	45001	549378	3278904	45002	549578	3280104	45001
548178	3278704	44993	549378	3279104	45003	549678	3280104	44998
548178	3278904	44998						